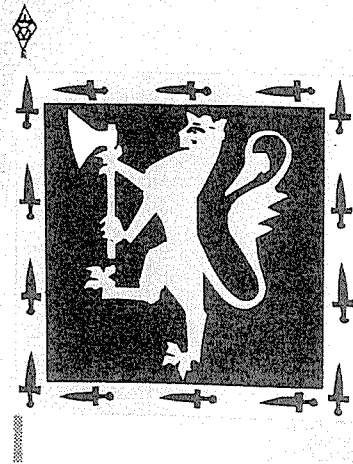

**Brigaden
i Nord-Norge**

"Vilje til seier"

Jubileumsskrift

1953 - 1993

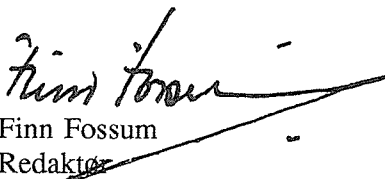

Forord

Hensikten med dette jubileumsskriftet er å markere 40 årsjubileet, samt gi en kortfattet oversikt av historien til Brigaden i Nord-Norge. I løpet av disse årene har over 200 000 ungdommer gjennomført sin førstegangstjeneste ved brigadens forskjellige avdelinger. Brigaden har også vært en god skole for storparten av Hærens befal.

Redaksjonskomiteen har hatt som målsetting å nedtegne noe av det som har vært typisk for brigadens etablering og utvikling. Det er ikke gjort noe forsøk på å beskrive hele historien. Det ville bli adskillig mer omfattende.

Finn Fossum
Redaktør

Medarbeidere:

Major

Peder Aasen

Tegner

Gudveig Andreassen

Innhold

	Side
Forord	2
Hilsen fra Sjef Brig N	3
Hilsen fra Sjef 6 Div/TLF	4
Hilsen fra Målselv kommune	5
Hilsen fra Bardu kommune	6
Historisk bakgrunn, forhistorie	7-8
Den Norske Brigade i Skottland	9-10
Tysklandsbrigaden	10-11
Brigadens 40 årige historie	12-22
Organisasjon 1953-1993	23
Brigadens avdelinger	24-44
Øvelser i Brigadeforbund	45-46
Allierte innslag i Brig N	47-48
Brigadesoldat 1993	49
Ulykker og sorg	50-51
Minner fra en Brigadeveteran	52-53
Velferd-prest-idrett-voksenopplæring	54-55
Brigaden i Nord-Norge ved et veiskille	56
Brigadesjefer	57-58

**Hilsen fra
Sjef Brig N
Ob II Johan Brun**

Brigaden i Nord-Norge er blitt et begrep ikke bare i Troms, men i hele landet. Her har over 200 000 soldater gjort sin førstegangstjeneste, og befalet har fått prøvd lederegenskaper og skolegang i praksis. Brigaden har gjort at de som i dag leder vår hær, er bedre skikket enn noen gang til å operere i divisjonsforband, og lede, planlegge og koordinere øvelser med våre allierte.

Etter 40 år har Brigaden naturlig nok satt sine spor, forhåpentligvis på en positiv måte. Våre vertskommuner, Bardu, Målselv og Harstad har alltid forstått og satt pris på vår tilstedeværelse og fremhevet de positive ringvirkningene dette har på økonomi og samfunnsutvikling.

Fra 1953 og til i dag har det skjedd en enorm utvikling. De første brigadesoldater vil sikkert kjenne seg igjen, men vil nok minnes med vemod de primitive forhold og det enkle utstyret de hadde i forhold til dagens brigadesoldat. I dag bor han bra, spiser godt og har utstyr som er blandt det mest moderne som finnes.

Men vi skal ikke glemme at det er den enkelte mann og hans fysiske og psykiske styrke som gjør Brigaden til en militær enhet, med samme rykte som for 30-40 år siden.

Jeg våger den påstand at de forventningene alle har til Brigaden med hensyn til kvalitet, avdelingsånd og forpliktelser, oppfyller vi også i dag.

Vi er alle stolte av Brigaden, og jeg er overbevist om at våre vernepliktige husker tiden her som noe positivt, noe som var verdt å bygge videre på.

Jeg takker dere alle i jubileumsåret og spesielt for deres bidrag til å opprettholde vårt rykte som "Hærens flaggskip", og for å leve opp til vårt motto "Vilje til seier".

Johan Brun
Oberst II
Sjef Brigaden i Nord-Norge

Hilsen fra
Sjef Div 6
Gen maj Odd V Skjøstad

Norges moderne historie er kort, under hundre år. Likevel har vi gjennomlevd en krig og en lang etterkrigstid med militær spenning. Under krigen i 1940 var 6 divisjons innsats et lyspunkt i en ellers mørk epoke i landets historie.

I det meste av etterkrigstiden har Brigaden i Nord-Norge fungert som Hærens landemerke. I Brigaden har Hæren som institusjon og personellet, både befall og menige, samlet den erfaring vi har bygget landforsvaret på. Her har vi i utdanning og under øvelser, alene og sammen med allierte, nådd et ferdighetsnivå som har skapt sikkerhet innad og respekt utad.

6 divisjon og brigaden i Nord-Norge har lenge vært en enhet i forsvaret her nord. Med kommandoordningen av 1991 er denne enhet forsterket ved samling av divisjon og brigade i Troms Innland. Jeg vil takke brigaden for et helhjertet bidrag til å skape en levende divisjon. I framtidens hærstruktur vil oppgaven med å videreutvikle dette miljøet være vår utfordring. Vi kan bare klare det i fellesskap.

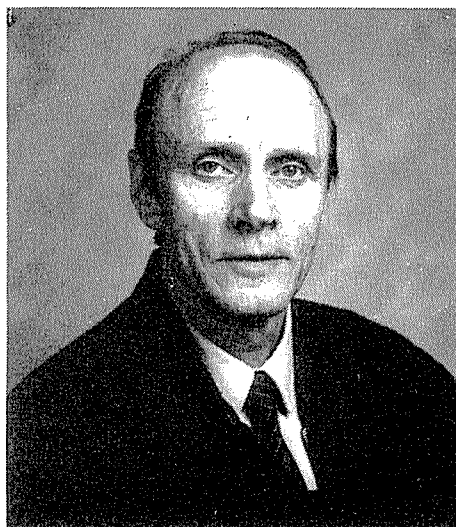
Brigaden har i jubileumsåret tatt valgspåket "Vilje til seier". Det er et godt valg. Tjenesten i Brigaden krever vilje. Både vilje til innsats, vilje til seier og ikke minst offervilje. Tjenesten kan være både enerverende og hard. Den er heller ikke uten risiko. Dessverre har ulykker i tjenesten kostet soldater, befall og menige livet. Det er riktig at vi nå minnes dem og tenker på deres pårørende.

Jeg sender en hilsen til alle brigadesoldater og gratulerer med 40 års jubileet. Det er et privilegium og jeg er stolt over her å få være den første blant likemenn.

Odd Vincent Skjøstad
Generalmajor
Sjef 6 divisjon/Troms Landforsvar.

Hilsen fra Målselv kommune

Det er en glede å kunne ønske Brigaden i Nord-Norge til lykke med 40-årsjubileet. Dette ønsket kommer på vegne av Målselv kommune, hvor Brig N har sitt hovedkvarter, og hvor samarbeidet mellom forsvar og sivilsamfunn gjennom årene har utviklet seg på en meget fin måte. Gjennom 40 år har en stor del av norsk ungdom tilbrakt en del av sin ungdomstid i Brigaden i Nord-Norge - en tid med store utfordringer, men også en tid hvor kameratskap og vilje til samhold har fått utvikle seg. For Målselv som lokalsamfunn har det vært et privilegium å få være vertskommune for de mange befal og soldater som har tjenestegjort ved avdelinger i Målselv.

Det var utviklingen internasjonalt som førte til kommunene Målselv og Bardu utover i 1950-årene ble et hovedområde for det norske forsvaret. For indre Troms betydde dette mye sysselsettingsmessig i en tid da begrepet "Flukten fra landsbygda" var på alles lepper. I vår kommune er ikke forsvaret bare kjøretøyer, fly, skuddveksling og soldater. Det er også menn, kvinner og barn som skal finne seg til rette i et lokalsamfunn. For oss som kommuner er det et ansvar å forsøke å holde en rimelig høy standard på det vi tilbyr.

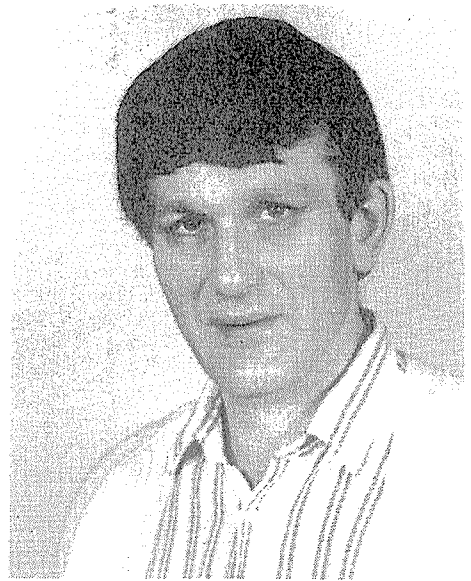
I en tid da Forsvarets framtid er på dagsorden, ønsker Målselv kommune å understreke de fortrinn vårt område har når det gjelder soldatutdanning. Få eller ingen steder i landet har slike muligheter når det gjelder topografi, klima og utbygde fasiliteter. Den nærhet når det gjelder samarbeid forsvar-sivilsamfunn som er utviklet gjennom mange tiår, er også et element å legge vekt på i debatten om hvor norske soldater skal få sin utdanning. Som kommune ser vi fram til nye år med godt og nært samarbeid mellom Brigaden i Nord-Norge og Målselv kommune.

Vennlig hilsen

Vidkunn Haugli
ordfører i Målselv.

Bardu kommune hilser Brigaden i Nord-Norge

For mange vil Bardu og Setermoen være synonyme begreper med Forsvaret. På mange måter vil det være rett:

Forsvaret har vært en viktig del av kommunen siden den første etablering i 1898. Siden Brigaden i Nord-Norge ble opprettet i 1953, har Bardu, med tettstedet Setermoen, utviklet seg til å bli landets største garnison med moderne forlegninger, et fremragende skytefelt og utmerkede velferds- og fritidstilbud til befal, familier og soldater. Vi føler også at det er et svært godt og fruktbart samarbeid mellom Bardu kommune og Brigadens avdelinger.

Til tross for at Hæren står foran store organisasjonsendringer i årene som kommer, føler vi at grunnlaget er lagt for fortsatt stabil militær virksomhet i vår kommune. På den måten er vi med på å vise at sivile og militære i Troms utgjør en vesentlig og troverdig del av norsk sikkerhetspolitikk.

Vi gratulerer Brigaden i Nord-Norge med de 40 år, takker for godt samarbeid og gleder oss til å ta fatt på nye utfordringer til beste for Hæren og landet.

Bjarne Kollstrøm
ordfører

Historisk bakgrunn

Brigaden kan i år feire sitt 40 års jubileum. 40 år er ingen lang tid i historisk perspektiv, men disse årene har for Brigadens personell vært begivenhetsrike og fylt med krevende og interessante oppgaver. Det vil kanskje derfor være riktig og kaste blikk bakover og se den forankring Brigaden har i det norske Forsvaret og se de tradisjoner Brigaden må være med å bære videre.

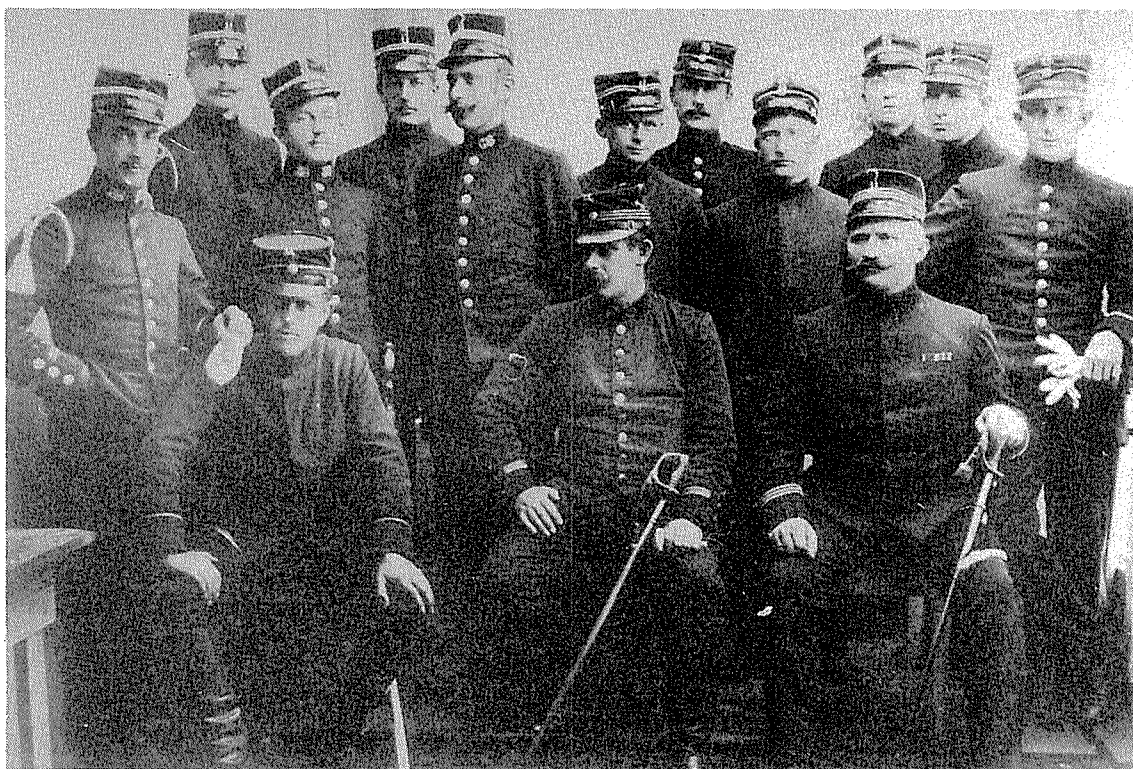
Det norske Forsvaret har røtter langt tilbake i tiden. Det har gjennomgått mange endringer i takt med skiftende indre og ytre forhold. Landsloven av 1604 markerer det første forsøk på å gjenreise det Norske Forsvar. I 1628 kom ordningen med at flere gårder sammen skulle stille og underholde en soldat. Lægdordningen som den ble kalt, var grunnlaget for vår nasjonale hær-oppsetning i nærmere 200 år, og hadde selv ut over denne tid sin store betydning. Ved siden av de nasjonale infanteriavdelinger som ble satt opp på denne måten, fikk man de gevorbne (vervede) avdelinger. For Rytteriet (kavaleriet) var ordningen den samme. Opprettelsen av nasjonale styrker i Norge fikk den aller største betydning for vår nasjonalfølelse og for Norges stilling i Norden. I 1818 ble infanteriregimentene omdøpt til brigader, men brigadeforbandet slik vi kjenner det i dag er av ganske ny dato. Den direkte bakgrunn for og foranledning til opprettelse av en landmilitær kommando som omfatter "de tre nordlige amter" (Nordland, Troms og Finnmarkens amter) var sanksjoneringen av 1897. Etter at loven om utvidelse av verneplikten og Tromsø Stifts distriktskommando var opprettet, tok det ikke lang tid før opplæring av soldater var i full gang. Den første rekruttskole skulle holdes sommeren 1898 i 42 dager med etterfølgende kompaniøvelse.

For å avholde rekruttskoler måtte det ekserserplasser til, og i 1897 ble det bl a fremmet forslag til leie av ekserserplasser i Tromsø am:.

For det nordre kretskompani i Tromsø Amt, Fagernes i Balsfjord

For det søndre kretskompani i Tromsø Amt, Sætermoen i Bardu.

Med dette var grunnlaget for våre første garnisoner og forsvar av de nordlige landsdeler lagt.

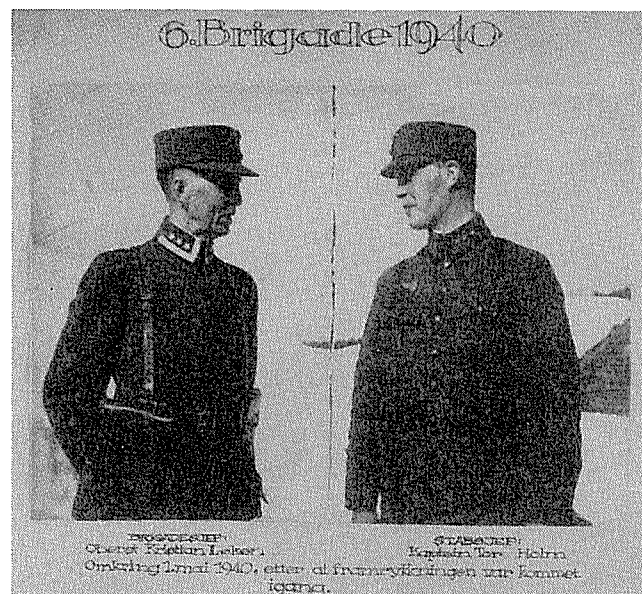
Kompanibefal på Setermoen i 1905.

Ung norsk soldat — april 1940.

Ved tyskernes angrep på Norge i 1940 ble søndre del av Troms Innland skueplase for en rekke harde kamper, særlig i traktene omkring Gratangen og Lappaugen mot svenskegrensen og ned til Bjerkvik. Beretningen om disse kampene og om våre avdelingers heltedige innsats antas å være så alminnelig kjent at det skulle være unødvendig å komme nærmere inn på dem her. Men vi vil likevel hylle de soldater og befal i 6 og 7 Feltbrigader som gjorde en stor og tapper innsats i kampen mot de tyske elitetroppene.

Den Norske Brigade i Skottland 1940-45

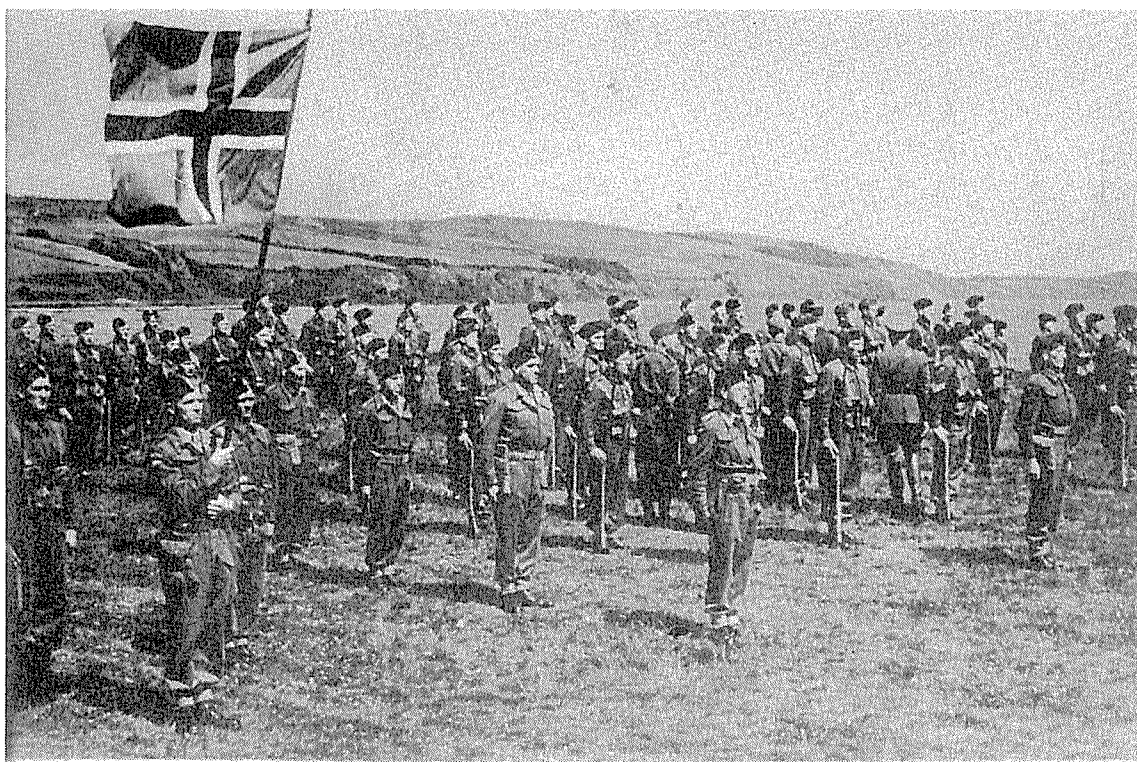
Det som skulle bli vår første brigade i Nord-Norge har direkte relevans til Den Norske Brigade i Skottland 1940-45 og senere Tysklandsbrigaden. Det er derfor riktig å omtale begge disse avdelingene i jubileumsskriftet.

Det som skulle bli den Norske Brigade i Skottland, begynte som en ren øvelseavdeling i den skotske byen Dumfries tidlig på sommeren 1940. Den første kjerne av personell, omlag 1000 mann, besto i hovedsak av hvalfangere som hadde avmønstret i Storbritannia og et mindre antall befal og mannskaper som hadde fulgt med de allierte transportene fra Norge, eller som hadde tatt seg over med norske skip etter at kampene i Norge var slutt. Det kom også meget snart et tilsig av frivillige nordmenn fra alle verdens kanter som ville slåss for Norges sak.

Det som preget alt personell var den kampånden som hersket, den enstemmige oppslutningen om krigen og troen på endelig seier som skulle bringe Norges frigjøring fra tyskernes åk. I august 1940 ble avdelingen i Dumfries inspisert av H.M.Kong Haakon og H.K.H. Kronprins Olav. Kongen overrakte Brigaden et vakkert silkeflagg, sydd av norske kvinner i Storbritannia. Det ble brigadens flagg og fane gjennom hele krigen.

I begynnelsen av 1941 ble den norske hæravdelingen organisert i en brigade under navnet 1. Norske Brigade. Sommeren 1941 ble Brigaden flyttet nordover til området Dingwall-Tain, med oppdrag å inngå i forsvaret av grevskapet Ross & Cromarty. Den norske Brigade innledet et nært samarbeid med den skotske 51 Highland Divisjon. Høsten 1943 ble Brigaden flyttet sydover til området Callander-Saint Andrews. Her ble den liggende inntil overføringen til Norge i 1945.

Under hele perioden i Storbritannia virket Brigaden som en moderavdeling for de norske hærstyrkene som ble avgitt til aktiv tjeneste. Norske befal og mannskaper deltok i

DEN NORSKE BRIGADE I SKOTTLAND

vaktstyrkene på Jan Mayen, Syd Georgia og Svalbard. Det norske Commando-kompaniet, som med heder deltok i kampene på Walcheren og andre steder i Belgia og Nederland, besto også av folk fra Brigaden. Et mindre antall norske offiserer tjenestegjorde i forskjellige britiske avdelinger under invasjonen i Normandie. Folk fra Brigaden tjenestegjorde i det senere så berømte Kompani Linge. Instruktører ble avgitt til norske og utenlandske styrker som drev vintertrening i Sverige, Canada og Island.

I Finnmark ble et av Brigadens bergkompanier i all hast sendt nordover etter at den Røde Arme høsten 1944 hadde frigjort deler av Finnmark. Det ble en hard og tøff tjeneste vinteren 44/45, spesielt da avdelingen totalt manglet transportmidler - og ikke minst forsyninger for å kunne hjelpe sivilbefolkningen i området.

Etter tyskernes kapitulasjon i Norge 8 mai 1945, ble Brigaden klargjort for overføring til Norge.

Hovedstyrken gikk i to sendinger til Nord-Norge hvor den ble stasjonert i området Drag i Tysfjord, Bodø, Mo i Rana og Mosjøen. Brigaden ble stående i dette området med forskjellige frigjøringsoppdrag til ut i oktober, til den ble beordret til Oslo for oppløsning og hjemsendelse. Den siste paradeoppstilling fant sted for Kongen på Slottsplassen den 29 oktober 1945. Brigadens flagg ble da overrakt Kongen.

Dette var Brigadens siste offisielle handling. Brigaden hadde da stått under våpen i 5 1/2 år, for stor del med det samme personellet. Det var den lengste tid noen norsk hæravdeling har vært i aktiv tjeneste under krig.

Tysklandsbrigaden 1947-1953

Selv om Skottlandsbrigaden således ble oppløst i 1945, fortsatte den i realiteten å leve gjennom den betydelige stamme av befal som fortsatt gjorde tjeneste i Forsvaret. Det ble for en stor del dette befals oppgave å bygge opp Brigaden i Tyskland.

I 1946 besluttet Stortinget at Norge skulle holde en brigade på 4000 mann i Tyskland fra februar 1947 og i to år. Betydningsfulle grunner for dette vedtaket var den moralske plikt til å holde ro i en for Europa vanskelig etterkrigsstid. Den norske styrken skulle operativt og øvelsemessig samarbeide med den britiske Rhinarme, British Army of the Rhine.

Styrken ble utrustet med britisk materiell, som den norske stat fikk overta under meget gunstige vilkår. Eksempelvis betalte den norske stat kr 12.- pr mann - som dekning for 2 sett nye uniformer, samt alt av bekledning og utrustning.

I Tyskland dekket de britiske styrkene alle utgifter til materiell, våpen og ammunisjon. I tillegg dekket de vedlikehold, bensin, olje proviant og kvarter, så totalt sett var den en meget gunstig avtale for Norge

Den første brigade ankom til Tyskland i februar 1947 og ble forlagt i Harz-området, i øst ved den russiske okkupasjongrense. Brigadens hovedoppgave var å sørge for opprettholdelse av ro og orden innen sitt område, samt å fortsette den militære utdannelsen med henblikk på å gjøre soldatene skikket for strid i Norge.

I Tyskland fantes det svært gode øvingsfelt og det er ingen tvil om at utdannelsen av Hærens personell ville få en langt større mulighet enn det som kunne skaffes i Norge.

Personellet i den første brigade, betegnet Brigade 471 ble etter 6 måneders tjeneste i Tyskland skiftet ut med ny kontingent, og brigadens betegnelse ble samtidig endret til 472.

Den 2 års perioden som var avtalt ble frivillig forlenget med 4 år, slik at i alt 12 kontingenter med tilsammen bort i mot 50000 mann gjorde tjeneste i Tysklandsbrigaden.

I 1948 ble Brigaden forlagt til Schleswig-Holstein, hvor den hadde sitt virke frem til april 1953.

Avvikling av Tysklandsbrigaden må først å fremst sees i sammenheng med den endrede internasjonale situasjonen og det meget klare behov for å ha større stående styrker hjemme, og da spesielt i Nord-Norge.

Tysklandsbrigadens opphør ble markert med en parade for H.K.H Kronprins Olav på Schleswig flyplass. Kronprinsen avsluttet en tidsepoke for det norske forsvar med følgende tale:

"Tysklandsbrigaden skal nå trekkes hjem for å styrke det norske forsvar, etter at den i seks år har gjort vakt- og beredskapstjeneste i Tyskland. Jeg vil benytte anledningen til å takke befal og mannskaper for vel utført arbeid"

Den 2 mai var alle mann dimitert, og Tysklandsbrigaden var blitt historie.

Tysklandskommandoen i Rensburg. Flaggfiring 16. april 1953. Personell fra Tysklandsbrigaden paraderer.

Brigadens 40 årige historie

Våren 1953 ble det bestemt at en stående brigade skulle etableres i Troms fylke. Begrepet stående brigade innebar overgangen til et organisasjonssystem som inntil videre da bare var nyttet ved Garden og Garnisonen i Sør-Varanger. Det betød at Brigaden ville få en kadre av befal som først var tilsatt ved de enkelte avdelinger. Til denne kadren skulle det tilføres kontingenter med vernepliktige mannskaper som hadde fått sin rekruttopplæring ved de forskjellige øvingssentra andre steder i landet.

I løpet av juni 1953 ble kadren til den nye brigaden samlet i Sør- og Nord-Norge. Hele sommeren gikk med til forberedelser, og 1 september kunne Brigadesjefen etablere sin kommando i Heggelia. 21 oktober 1953 ble brigadens opprinnelige navn "Brigade 12" byttet ut med Brigaden i Nord-Norge - forkortet Brig N.

Som en kuriositet kan en nevne at navneskiftet skaffet en mengde bryderi, og ikke minst var kostnaden ikke ubetydelig. Brigaden var heller ikke særlig begeistret for navnevalget, noe som medførte at brigaden svært ofte ble galt titulert som Brigade Nord, Brig Nord, Brig Nord-Norge, Brigade Troms, Brigade Nordland, Brig NN, Nord-Norge Brigaden, Brigade N- for å nevne noen av variantene. Men som alt annet, navnet skjemmer ingen, og etter hvert ble Brigaden i Nord-Norge et begrep, både innenlands og utenlands.

Med navneskiftet vel i havn var grunnsteinen lagt, men det var langt fram. De forlegninger og bygninger som måtte bygges, var ikke ferdige, så flere avdelinger som var kommet nordover, førte en splittet og omflakkende tilværelse. Mange av avdelingene tilbragte en hel del av tiden på vandring for å få tak over hodet etter hvert som de kom til Nord-Norge.

Høsten 1955 var avdelingene på plass i sine tiltenkte områder, men den første tiden bød på mange problemer og oppgaver. Kommunikasjonssystemet var sparsomt, avstandene store og vær - og føreforholdene harde, spesielt om våren med teleløsning og ufremkommelige veier. På Setermoen var det stort sett mangel på elektrisk kraft i hele anleggstiden. Innkvarteringsforholdene var et særdeles stort problem, sammen med mangel på alle typer materiell, og det virket hemmende på utdannelsen ved Brigaden, spesielt den første tiden.

Etter at den første oppbyggingsperioden var fullført, ble hovedvekten lagt på å sveise Brigaden sammen til en slagkraftig enhet med et høyt beredskapsmessig nivå. Brigaden som er Norges største stående avdeling har to hovedoppgaver. For det første skal

Brigaden i Nord-Norges første sjef Oberst L. C. Rolstad.

den kunne rykke raskt ut og være en troverdig kampavdeling - døgnet rundt og året rundt, og for det annet drive planmessig utdanningsarbeid slik at alle som slutter i brigaden kan fylle en jobb i mobiliseringshæren i mange år fremover.

Beredskapen har i alle år vært en meget viktig oppgave. Minst 50% av Brigadens styrker hadde beredskap og skulle være klar til å rykke ut på kortest mulig varsel. I de senere årene er beredskapskravet blitt redusert mht tidsaspektet. Alarmutrykking øves ofte, først på troppsnivå, siden på kompani-bataljon og brigadenivå. Ofte deltar også avdelinger fra andre NATO land på brigadeøvelsene.

Brigadens første sjef var Oberst L C Rolstad. Gjennom et intervju som han ga til Catrine Norvik og Inger Myrvang i 1978, har han gitt et godt inntrykk av hvilke utfordringer og problemer man sto overfor i den første tiden.

Obersten går her inn på en rekke problemstillinger og har detaljert beskrevet de vanskeligheter brigadestaben fikk å hankses med i oppstarten. Vi har redigert et utdrag av de spørsmål som ble stilt og de svar som Oberst Rolstad ga i denne forbindelse.

Spørsmål: Hvordan var det å måtte stå i ledelsen under opprettelsen av Brigaden i Nord-Norge i 1953?

Svar: Jeg var kjent med forholdene i Indre Troms fra felt-toget i 1940, og fra min tid 1946/47 som stabssjef i den for Tysklandsbrigaden, visste jeg hvilke "nybygger"-problem vi sto overfor. Her måtte gode hjelpere til hvis oppbyggingen skulle lykkes - og det fikk jeg, ikke minst i Sverre Hamre, som ble min stabssjef - og nå er vår Forsvarssjef. Og jeg trengte forståelse og hjelp fra høyere myndigheter til det jeg ville skape - og det fikk jeg fra generalen i Harstad - Odd Lindback-Larsen. For det tredje måtte jeg få kontakt med og forståelse hos befal og soldater.

Allerede i tiden før vi skulle etablere oss i Troms i begynnelsen av september 1953, reiste jeg derfor rundt til alle øvingsavdelinger som ga Brigadens vordende soldater deres rekruttopplæring - og ga orientering om hva vi hadde å vente.

Disse besøkene ga meg god kontakt. Og forståelsen for problemene kan oppsummeres av han som sa etter en tid i Troms. "Men dette var jo ikke på langt så ille som han j.....Brigadesjefen sa da han orientere oss".

Jeg hadde oppnådd det jeg ønsket: Skru ned forventningene. Befal og mannskaper tok forholdene meget positivt. Barske karer som så en utfordring i å være på beredskap i Nord-Norge for landet vårt.

Spørsmål: Hvorfor ble Brig N opprettet - og hvorfor akkurat i Indre Troms?

Svar: I 1953 var det planer og visse forberedelser for å danne 10 såkalte kombinerte regiment, (Det samme som Brigader= 1/3 divisjon) ut av våre distriktsregimenter m v og 2 stående brigader - en i Sør og en i Nord - bemannet med soldater fra rekruttskolene som skulle gjøre resten av førstegangstjenesten der før de ble tilbakeført til sine distriktsregimenter.

1 juli ble jeg kalt til Sjefen for Hæren og meddelt at den internasjonale situasjon hadde utviklet seg dit hen at myndighetene hadde besluttet snarest å måtte ha beredskapsoppsatt en stående brigade i Indre Troms - og han hadde forslått meg som Brigadesjef. Hvorfor akkurat i Indre Troms? Jo, fordi dette er et strategisk nøkkelområde. Landeveiene fra Finmark og Finland kommer inn i nord. I sør er Ofotbanen og Narvik. Der er det veinett som kan utnyttes av en slik og mobil og slagkraftig operativ enhet som Brigaden er. Så er det flyplassen Bardufoss som er veldig viktig for støtte av sjø- og landoperasjoner og som base for å ta imot forsterkninger gjennom luften fra Sør-Norge og våre NATO-allierte. I 1953 var det eneste flyplass av særlig betydning nord for Bodø.

Spørsmål: Hvilke vanskeligheter hadde man helt i begynnelsen?

Svar: Disse var ikke helt små. Det første og største problem gjaldt husvære for personell og materiell - samt familieboliger. Man må huske på at ytterst få av de bygninger Brigaden bruker i dag, eksisterte i september 1953.

Spørsmål: Hvordan ble Brig N tatt i mot av sivilbefolkningen i Bardu og Målselv?

Svar: Folk i Indre Troms var ganske vant til militære fra Elvergårdsmoen, Setermoen og Bardufoss. Man hadde vært med i kampene på Narvikfronten i 1940 og var stolte av de gode prestasjoner som de hadde vist. Folk var i høyste grad positive til oss, men det var i 1953 ennå ikke gått opp for dem hvilket stort apparat en slik Brigade er, og hva det kunne bety for bygdene, både av ulemper og fordeler. (f eks økonomisk utvikling).

Men stabssjefen og jeg fikk noe å tenke på da vi 19 juni rekognoserte Takvann skytefelt med henblikk øvingsfelt for Brigaden.

Vi traff en gammel kone som ville vite hva ærend vi hadde. Stabssjefen antydte at det vel ville bli hyggelig med litt mer liv på de kanter. Men da svarte hun: "Nei, me liker dokker ikkje".

Spørsmål: Hvilken betydning har Brig N idag?

Svar: Brigaden har fått et godt omdømme og er blitt en "skole" for Hæren i taktisk oppøving og lederskap .Dertil kommer at den har den viktige beredskapsrolle å kunne holde og operere i det meget viktige baseområdet i Indre Troms.

Materielsituasjonen i 1953 var meget prekær. Det kan være av interesse å se på hvilke vanskeligheter som Brigaden slet med i starten. Vi "sakser" fra ekserser-rapporten fra 1953.

"Da Brig 12's forskjellige avdelinger meldte seg til tjeneste i Nord-Norge i august-september 1953 viste det seg, på et par unntak nær, at avdelingenes bekledning var i dårlig forfatning. Spesielt var det dårlig med uniformer - ull og arbeidsskjorter. Luer og ancklets var mere enn halvslitt og for en stor del kassabelt. Arbeidstøyet representerer i det hele tatt et stort problem for Brigaden. Av beholdningen var hele 75% mottatt fra lokalvernavdelingens magasiner, og var på randen av å være kassabelt, eller det var i ukurante størrelser ved mottak.

Den stadige sjauing med kull og ved i kolosale mengder, leirarbeider, verkstedtjeneste osv slet sterkt på arbeidstøyet. I tillegg krympet bomullsplaggene minst 2-3 størrelser ved vask".

Brigadens utrustning var middels bra, men vi kan føye til - soveposer og en-manns telduker fantes ikke. De soveposer som ble utlånt fra andre avdelinger var gamle svenske poser som forlenget skulle vært kassert. Andre avdelinger fikk førkrigs "fryseposer" eller bare trekk til US poser. Dette medførte at den enkelte mann måtte medbringe ulltepper. Brigadeledelsen var meget bekymret over situasjonen og kommentaren var at mens saken var under utredning måtte Brigadens befal og mannskaper utholde den ene vinterøvelsen etter den andre under meget barske forhold.

Ryggsekker var også et stort problem. Bare halvparten av Brigadens ryggsekker m/stridsekk var av nye type. Resten var gamle sekker av forskjellige typer og størrelser. De siste var i en slik forfatning at i løpet første halvår var 430 sekker

til reparasjon på verksted. Sekkene var da så dårlig at de neppe lot seg reparere mer. Hjelmer var også et stort problem. Brigaden brukte den første tiden norske, svenske, engelske og tyske typer.

Flere av avdelingene fikk sine håndvåpen først 2-3 uker at de hadde etablert seg i Nord-Norge. Det tok tildels lang tid før de kunne tas i bruk, da mange våpen kom nedpakket i fett i US originalpakninger. Man måtte improvisere egne avkokingsanlegg for å ta fett bort. Våpnenes tilstand ved mottakelsen var svært variabel, noen helt nye, men svært mange med gravrust og mindre feil.

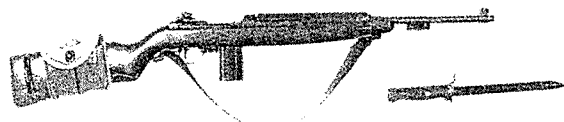
Av håndvåpen ble Brigaden tildelt:

- 9 mm Pistol M 35 Radom
- SLK eller US karabin M 1
- SLG Garand M 1

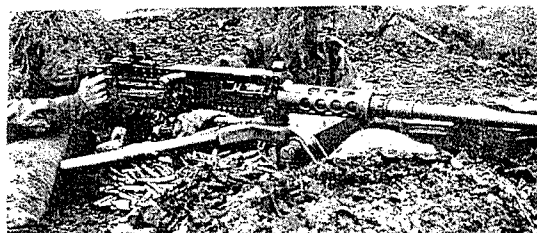
Spesielt Radompistolene var i meget dårlig forfatning, med utstkutte piper som i de fleste tilfeller fulle av gravrust.

Av avdelingsvåpen ble Brigaden utstyrt med:

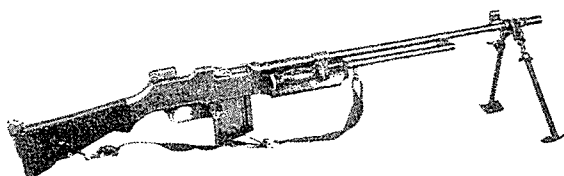
- 7.62 mm Browning maskingevær M 1918A1
- 7.62 mm Browning mitraliøse M 1919
- 7.62 mm Colt mitraliøse Mod 1929
- 12.7 mm Browning mitraliøse M 2
- 60 og 81 mm bombekastere
- 88 mm PVRK (Bazooka)

U S Karabin M 1.

12.7 mm mitraliøse M 2.

MG 1918 A 2 maskingevær.

88 mm PVRK (Bazooka).

Også her var våpenmateriellet i svært forskjellig kvalitet. De vannavkjølte Colt mitraljøsene var av gammel modell, ombygget til 7.62 mm ammunisjon, noe som medførte funksjoneringsproblemer på våpnet. Også de 81 mm bombekastere som ble tilført var i meget dårlig tilstand

40 mm Maskinkanon L 60 var alle meget slitt ved mottakelse.

105 mm M/18 og M 18/40 (ex tyske våpen) skyter meget godt, men alle våpen var i hovedsak meget slitt i alt av deler. Ammunisjonen var også av vekslende kvalitet. Senere fikk brigaden tilført 105 mm M2A1 amerikanske kanoner, men en manglet her reparasjonsutstyr for dette materiellet.

Brigaden var i den første tiden på langt nær utstyrt med de kjøretøyer som den skulle ha iflg KOP. Hovedtyngden av kjøretøyene ble levert Brigaden høsten 1953, via Arsenalet i Troms. Det forelå ingen fordelings-lister som viste hva de forskjellige avdelinger skulle ha av kjøretøy.

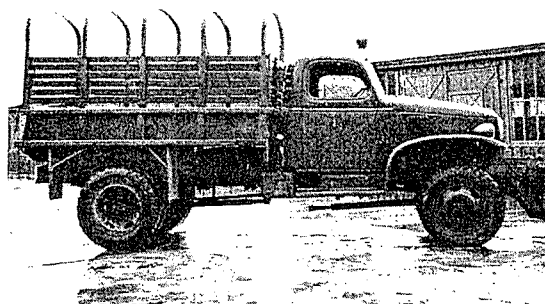
Utstyret til kjøretøyene var ved mottakelsen i mange tilfeller meget dårlig. De mest alminnelige feil var:

- Skjermer bulket og bøyd
- Støtfangere bøyd og bulket
- Lasteplan og karmen skadet
- Speil manglet eller var knust
- Vindusviskere manglet på de fleste kjøretøyene

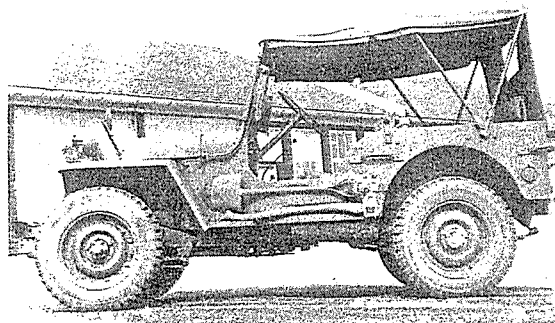
I tillegg var alle kjøretøyene bygget for 6 volts anlegg noe som skapte store problemer vinterstid, og at radioutstyret (sambandsmateriellet) var beregnet for 12 volt. Vintertopper/kalesje manglet på en rekke av kjøretøyene, eller var så ødelagt at de ikke kunne brukes.

Verktøy manglet stort sett på alle vognene, og var et stort problem i en årrekke.

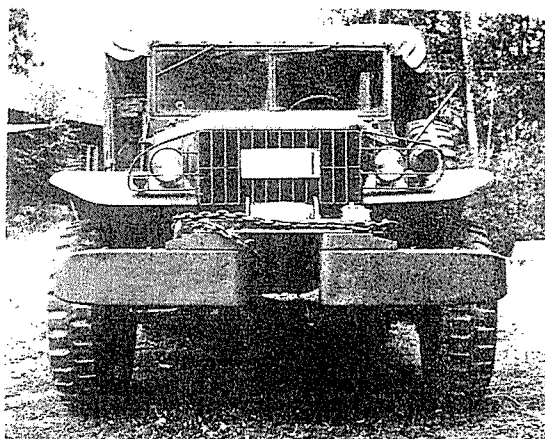
Det kan nevnes at reservedeler for BSA motorsykler og tråsykkel M 52 ikke fantes ved DKN.

GMC Lastebil.

Willys Jeep.

Dodge 3/4 tons lastebil.

Brigaden i hverdag og fest

en studie i bilder

«Paradehest». Kløvkompaniet. Brigadens dag 1958.

17. mai 1958. Brigademusikken spiller på Andselv.

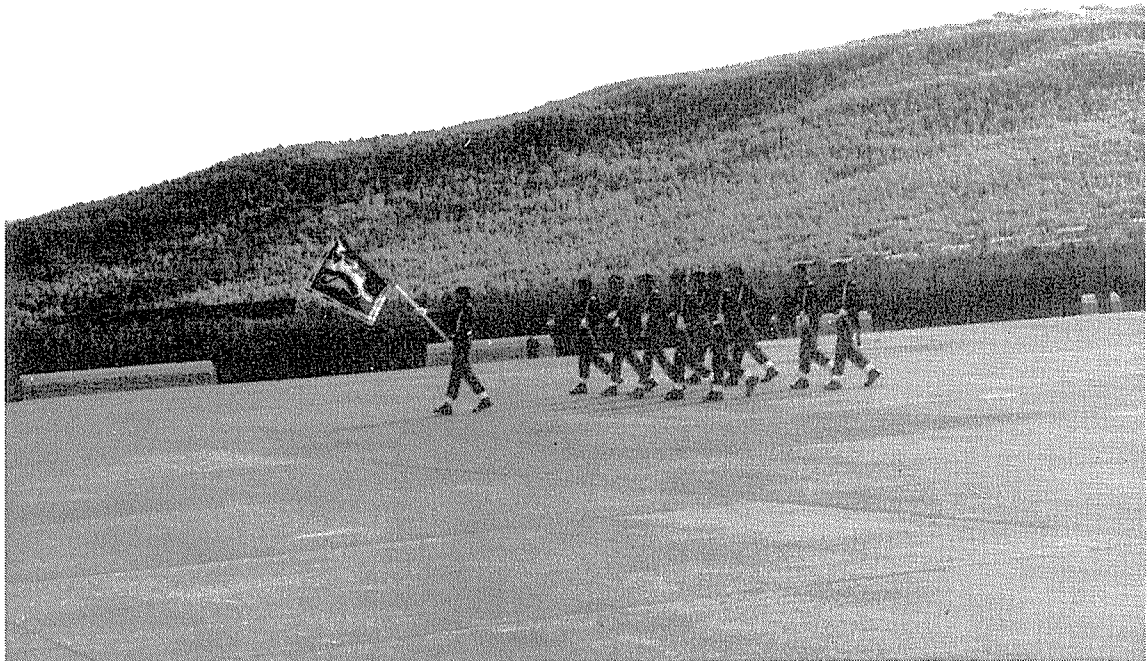

Brigadesjef orienterer om øvelsen.

Utrykning.

Brigadens dag 1983. Fanevakten leder paraden på Bardufoss flystasjon.

En kjær gjest. H. M. Kong Olav inspiserer kp B/Bn 1.

Skarpskyting med 105 mm Feltkanoner.

Vinterkrig.

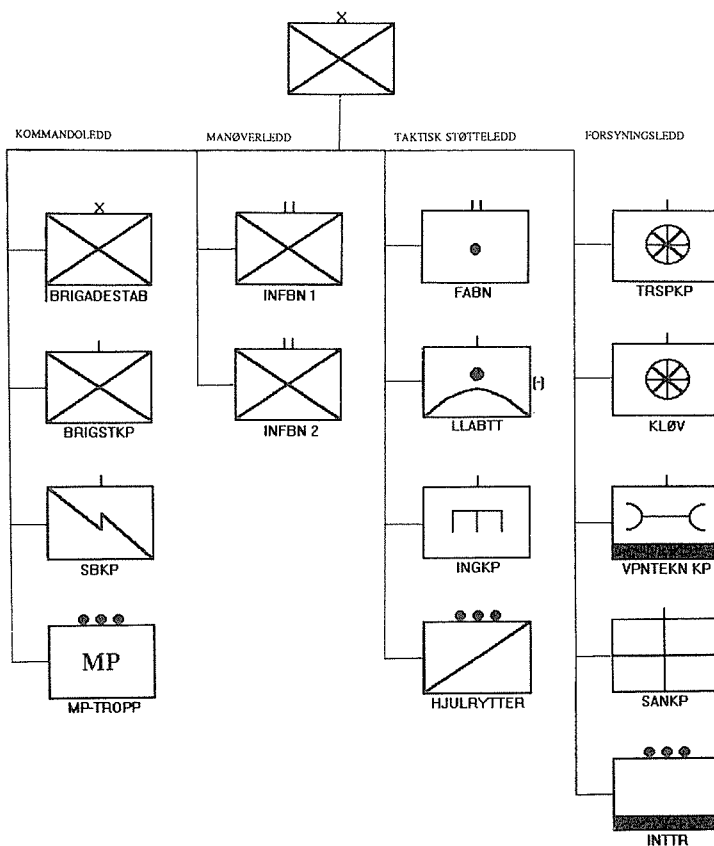
«Vilje til seier».

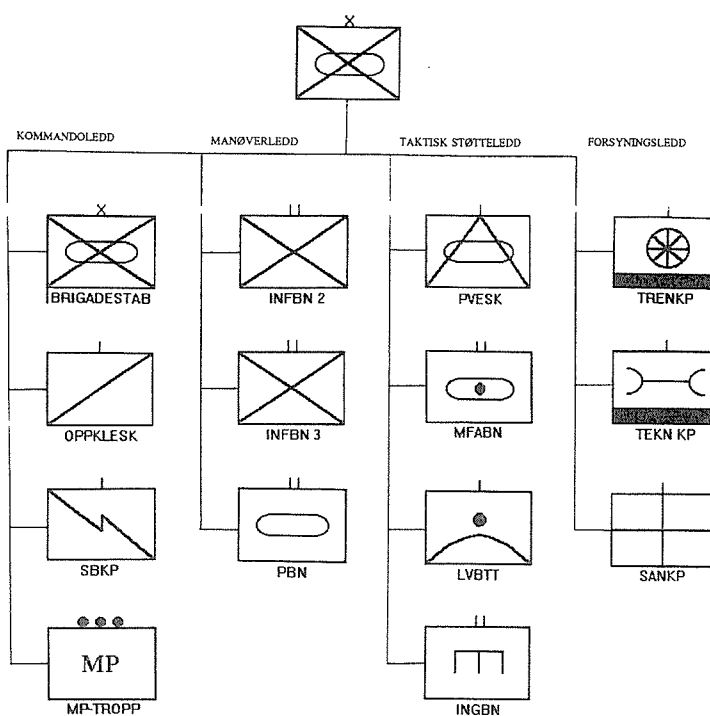

ORGANISASJON BRIG N 1953

ORGANISASJON BRIG N 1993

Brigadens avdelinger

Brigadestaben

Brigadestaben (Brigst) var selvfølgelig den første avdelingen som måtte orientere seg i området i Troms innland hvor Brigaden i Nord-Norge skulle etablere seg.

Etter en Generalstabsøvelse i Troms den 18. juni i 1953 dro den nyutnevnte Brigadesjef og stabssjef ut for å se på de framtidige forlegninger for Brig N. Samtidig fikk de også innblikk i planene og sett på et område for påtenkt øvingsfelt ved Takvatnet/Blåtind. De så da at arbeidet med å bygge ut leirene ikke var kommet så langt som forutsatt, slik at en nok måtte være forberedt på problemer i starten. Brigadesjefen dro så til DKN i Harstad for konferanser med staben der.

Stabssjefen dro til Oslo for der, på kontorer i Sannergata å sette opp Brigadestaben og komme igang med arbeidet. Etter 5 uker dro de første frampartier nordover for å starte etableringen. Brigadeledelsen ba om å få utsatt noe av overføringene da forlegningene ikke var klare, spesielt på Setermoen, men fikk ikke høyere myndigheter med på dette.

Brigadestaben startet med kontorer i det gamle bygget utenfor leiren i Heggelia (som fikk navnet Brigko) og hadde forlegning i Heggelia befalsmesse. Noen kontorer måtte av plasshensyn opprettes i Heggelia leir og i den brakka som lå bak Brigko.

Selv om utgangspunktet kanskje ikke var det beste, kom nå arbeidet med etableringen i gang og avdeling etter avdeling kom inn i sine områder, fikk programmer og muligheter for utdanning og øvelser. Utbygging av leirene måtte intensiveres og det hele ledes av Brigadesjef med stab.

Brigadestaben fikk en omorganisering da 6.divisjon i 1960 kom fra Narvik, ble omdøpt til Troms landforsvar (TLF) og tildels fusjonerte med Brig N. På mange områder fikk de to stabene integrerte seksjoner. Sjef Brig N ble NK i TLF og stabene hadde bla felles økonomi, personelltjeneste, fagstaber, arkiv og sikkerhetstjeneste. Stabene hadde egen stabssjef, G - 3, G - 4 og tildels G - 2. TLF fikk et nybygg i tilknytning til Brigko.

Mange har uttalt at på tross av denne miksing av staber, gikk samarbeidet og tjenesten meget godt. Det var mesteparten av tiden en meget god atmosfære ved stabene.

Da TLF i 1991 ved omorganisering ble til Troms landforsvar/6.divisjon (TLF/DIV 6) og fikk nytt kontorbygg, overtok den nye "rene"Brigadestaben det renoverte TLF-bygget til kontorer. Der lever nå de to adskilte stabene ved siden av hverandre.

Brigadestabskompaniet

Brigadestabskompaniet (Brigstkp) var fra etableringen av Brig N den avdelingen som hadde ansvar for å etablere og sikre Brigadens kommandoplass. kompaniet var forlagt i Heggelia leir. I starten arbeidet kompaniet i nært samarbeid med brigadestabens kvarteroffiser for å få system på etableringen i Heggelia. Etter at sambandskompaniet mer og mer overtok ansvar for den sambands-messige og tekniske drift av Brigko i felt, kom beslutningen om å overføre hele ansvaret for Brigko til en avdeling.Brigadestabskompaniet ble således nedlagt i 1987. Forsvarstroppen som var ett av elementene i Brigstkp, er senere satt på mobiliseringsstatus. Ellers kan en si at Brigstkp delvis lever videre i Sbkp.

Sambandskompaniet

Sambandskompaniet (Sbkp) begynte med oppsetting på Jørstadmoen og overføring til Heggelia den 24 aug 1953. De var første Brigadeavdeling i leiren, men måtte fra starten av forlegges under kummerlige forhold i Heggelia. Da Trspkp sent på vinteren 1954 flyttet til Setermoen, fikk Sbkp deres forlegning inne i Administrasjonsleiren på flystasjonen. Senere fikk de også en kaserne inne i Nyleiren på flystasjonen, hadde garasje i Hangar III og spiste i Rekruttleiren. Kompaniet kom ikke tilbake til Heggelia leir før Vtkp flyttet ut derfra i 1958. Kompaniet var da organisert med stab, radio-, linje-, ekspedisjons- og stasjonstropp, samt sambands materiell- og vekstedtropp.

Kjøretøyene kompaniet disponerte, var typiske for de fleste brigadeavdelinger, nemlig åpne GMC lastevogner, 3/4 tonns Dodge og Ford Willys jeep.

Av sambandsutstyr nevnes her SCR-619, -508, -608 og til tropps-samband den norsk-bygde SIMRAD. FF -33 var telefonen og da med feltveksleren for 10 og 60 abonnenter. Til radiolinje var det AN/TRC-1 (som veide 600 kg) med CF-1 som 4 kanals multiplekser det dreide seg om. Nå, 40 år senere, veier slikt utstyr ca 44 kg.

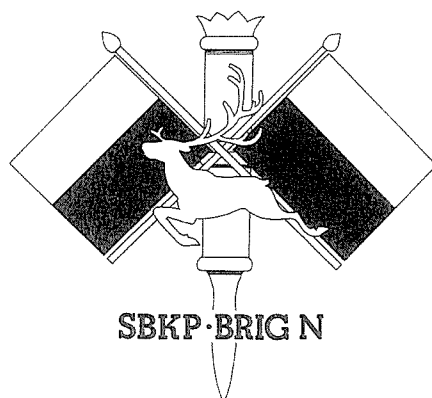
Etter en gradvis utfasing av materiell fra krigens dager og fra tidlig femtital fikk Brigaden tilført VHF-radiomatr i 1969, den nyere HF-radioen først i 1978. På linjesiden ble den omtalte AN/TRC-1/CF-1 byttet ut først i 1969 med radiolinjestasjonen AN/GRC-103 og multiplekser TCC-1N. Senere har det etter prøveperiode blitt innført TADKOM fra 1987. Dette er et automatisk telesystem som er sammenlignbart med Televerkets.

Sbkp var fra starten av også ansvarlig for det stasjonære linjesambandet ved Brigaden, dvs telefonsentralene med spredningsnett. Den 22 jun 63 ble stasjonstroppen utskilt fra kompaniet og dannet stammen i en ny avdeling - Sambandsavdelingen/ Troms landforsvar- som da overtok dette ansvarsområdet.

Teknisk kompani overtok på samme tid sambandsverksted- og materielltroppen.

Sambandskompaniet har hele tiden vært med på å etablere Brigadens kommandoplass i felt (Brigko). De sørget for sambandsopplegget. Etter at Brigstkp ble nedlagt i 1987, har Sbkp hele ansvaret for etablering og drift av Brigko. Som en forstår er dette et meget viktig element for at brigadeledelsen kan få utført sine gjøremål. I 1980 ville en øke mobilitet og beskyttelse av kommandoplassen og satte den opp med panservogner M-577. Det viste seg at dette ikke ga den ønskede mobilitet, så fra 1991 er Brigko satt opp med beltevogner.

Sambandskompaniet er i jubileumsåret organisert med kompanistab, stabs-, radio-, linje- og ekspedisjonstropp (nærforsvarstropp på mobstatus). Kompaniet har med få unntak på radiosiden, det beste utstyr som er på markedet. Kompaniet deltar også i utprøving av morgendagens taktiske sambandsmateriell.

Militærpolititroppen

Militærpolititroppen (MPtr) var med fra starten av i 1953. Troppen bestod da av 5 befal og 12 soldater som først var forlagt i Heggelia, fra 1955 inne på Bardufoss Flystasjon i det som kaltes "Rekruttleiren"(Bjørnåsen). Dette var 3 kaserner med skifertak og gammelt sus over seg. Der var også kjøkken/spiserom som ble brukt av Brig N. Her var troppen, i litt umoderne miljø, fram til nykaserna sto ferdig i Heggelia leir i 1966. Der fikk også avdelingen eget kontorbygg. Da Heggelia postkontor (tidl feltpost 50) i 1976 etablerte seg på nytt sted, flyttet MPtr sin kriminalavdeling, kalt militærpolitistasjonen (MPst) til det gamle "postkontoret" ute ved E-6. Den 14 nov 1989 kom hundegruppen som en tilvekst til troppen. Gruppen består av 5 hunder ledet av en grenader. Hundene nyttes til patruljetjeneste, lavine- og leteoppdrag. Troppen har et nært samarbeide med Narko-Nord som er FKN'S organ i narkotikaetterforskning, plassert i Heggelia.

Helt fra etableringen av Brig N har det sivile politi og lensmenn hatt et meget godt samarbeid med MPtr. Noe som har vært til stor gjensidig nytte. Utallige er også de sivile arrangementene av forskjellig art som har nytt godt av MP-troppens bistand i form av trafikkregulering og vakthold.

Når Brig N er i felt, ser man MP-soldatene på plass i veikryss og andre knutepunkter dirigere både generaler og menige på rett vei. De har også ansvar for fangetjeneste og selvfølgelig, må de ofte ordne opp i disiplinære og kriminelle tilstander.

Infanteribataljon nr 1

Infanteribataljon nr 1 (Bn 1) etablerte seg i Infanterileiren på Setermoen med ett kompani i september 1953. Resten av bataljonen ble forlagt på Elvegårdsmoen i Bjerkvik. Kp A, som var på Setermoen, ble forlagt i en gammel kaserne. Ellers var det gamle bygninger som ble benyttet til matsal, messe og kontorer. Leiligheter til befalet var det smått med. Bataljonssjefen delte bolig med legen og to kompanisjefer, en kompanisjef bodde med hustru og ett barn på kontoret.

Mannskapene kom med troppetransportskipet "SVALBARD" via Sjøvegan. Soldatene var mangelfullt utstyrt, så uten Infanteriregiment nr 16 sin hjelp hadde det vært vanskelig å fått det hele til å fungere. Det ble med IR 16 sin hjelp etablert depoter både på Setermoen og på Elvegårdsmoen, slik at soldatene fikk ut manglende utstyr.

Utdanningsprogrammer måtte utarbeides med direktiver fra Brig N innlagt. Å koble sammen utdannelsen fra rekruttskole og videreutdanning, satt opp mot krav til progresjon for øvelser innen brigaden, var et problem i begynnelsen.

Personellsituasjonen var meget god . Fullt oppsatt besto bataljonen av ca 900 personer med befal og mannskaper. Helsemessig var standarden god, trass i kummerlige forhold fra starten av. Først våren/sommeren 1954 kom bataljonen i sin helhet til Setermoen.

Infanterileiren var på dette tidspunktet langt fra ferdig utbygget. Det som ble tatt i bruk av nye bygg de første to årene, var : Kompanikasernene "TROMS", "BARDU", og "SENJA", (i tillegg var gamle "TRONDENES" i bruk) to kaldgarasjer, en varmgarasje, kjøkken med spisesal og vakt/arrestbygg. I 1955 kom så ekserserhall og befalsmesse/forlegning og i 1957 undervisningsbygg. Ellers ble en del gamle bygninger tatt vare på og er i bruk, men noe ble også revet. En ny kaserne "Trondenes" er bygd og en brann i befalsmessa i 1981 førte til en større opprusting av messa. Det siste som har skjedd, er at nytt flott kjøkkenbygg er kommet til og "gamlekjøkkenet" er ominnredet og tatt i bruk som depot. Leiren er i mellomtiden overtatt av Panserbataljonen og betegnes vel nå som panserleiren.

Infanteribataljon nr 1 var i startfasen organisert med fem kompanier: Stabs-, støtte- og tre geværkompanier. Dette er en organisasjon som stort sett har holdt seg opp gjennom årene. Stabskompani består av kompanistab, stabstropp, jegertropp, sambandstropp, sanitetstropp og trentropp. Geværkompani med kompanistab, tre geværtropper og støttetropp. Støttekompani med kompanistab, bombekastertropp, pionertropp, kanontropp og mitraljøsetropp.

Det er oppsetningen i kompaniene som har forandret seg og da kanskje mest i støttekompaniet etterhvert som nye våpen, som tyngre bombekastere og raketter, har kommet til. I 1983 var støttekompaniet organisert med kp-stab, to bombekastertropper, en tung bombekastertropp, pionertropp og raketttropp.

I perioden 1966 - 1976 hadde Bn 1 en spesialitet ved at kp B var mekanisert. Kompaniet hadde da kp-stab med 3 stk, tre geværtropper med 4 stk og en støttetropp med 4 stk M 113 pansrede beltevogner. Da overgang til ny struktur Brig 90 PF kom i 1987, ble Infanteribataljon nr 1 nedlagt og Panserbataljonen overtok leiren på Setermoen.

Bataljonen vil alltid bli husket som "Minke"-bataljonen, som var sjargongen og som "førstebataljon nr 1", som en brigadesjef kom til å si under en inspeksjonsrunde.

Bn 1/Brig N viser seg frem med materiell og stor presisjon.

Infanteribataljon nr 2

Infanteribataljon nr 2 (Bn 2) til Brig N ble første gang oppsatt på Trandum i sep 1953. Pga at det enda ikke var plass til den i Troms og Brig S også var under oppsetting, gikk denne bataljonen over som Bn 1/Brig S i april 1955.

Bn 2/Brig N ble så på nytt satt opp direkte på Maukstadmoen/Skjold i april 1955.

Mannskaper og befal ble flytta nordover fra Trandum først på sommeren 1955.

Leiren på Maukstadmoen var på det tidspunkt langt fra innflyttingsklar. Befalsmessa var ikke klar, så befalet måtte hospitere i messa på Holmen og ellers forlegges på tomannsrom i ei kaserne der.

Kontorlokaler var mangelvare. Det ble ordna med noen enkle kontorer i en kaserne til kontorbygget sto ferdig i 1956. Kasernene som etter hvert ble ferdige fikk navn etter de stedene soldatene skulle komme fra etter rekruttskolen og ble å hete : EVJE, SANNAN; HEISTAD,PORSANGER,TRANDUM og LAHAUG. Sistnevnte er sykestua som var et av de første byggene som var ferdig og som etter datidens mål var meget moderne og velutstyrt. Kaserne STARUM var Kløvkps forlegning.

Velferdsbygget ble ferdig på slutten av 1956. Idrettsbygget kom først i 1962.

Noe eget undervisningsbygg er det ikke bygd, men det er laget en del undervisningsrom i forskjellige bygg. Av etableringer på Skjold må ellers nevnes Råvatn skytebane som er en av landets beste. Den er et sivilt/militært samarbeidsprosjekt som har vært opprustet flere ganger i forbindelse med arrangement av Landskytterstevner.

Av senere utbygginger nevnes også det nye, fine fellesverkstedet for garnisonen som sto ferdig i 1992.

Det mest negative for befalet i starten var nok mangelen på leiligheter. Selv i 1965 var det kun blitt 30 leiligheter til disposisjon og kø for å få bolig. Dette har rettet seg etter hvert og forlegningskapasiteten ved messa er også øket med hybler både i og utenfor leiren.

For mannskapene var det vel fra starten av de lange avstandene til permisjonsmål både for weekend og langpermisjoner som var tyngende. Husk at i 1955 var det lange og humpete veier til Tromsø og Narvik og skulle en sørover var det buss til Finnsnes, hurtigrute til Trondheim og tog videre, evt buss til Lønsdal/Fauske med flere ferger og så tog videre. Dette tok tid, så det ble mange reisedager for å få noen dager hjemme.

Bn 2 har vært organisert etter mønsteret bn-stab, stabs-, tre gevær- og støttekompani. Bevæpning og utstyr har fulgt med i den utskiftingen som er beskrevet i eget avsnitt. Ett av geværkompaniene har fra 1957 hatt tjeneste som grensevaktkompani i Skibotn. Før Bn 2 overtok ansvaret for grensevakten hadde både Ingkp, LLAbtt, Hjresk og Bn 1 deltatt. Kompaniene har denne tjenesten ca 4 mndr om gangen - på rotasjon som det heter. Grensevakt-kompaniet er forlagt på Brennfjell i Skibotn med en tropp lengere oppe mot grensen på Helligskogen. Leirene er etter hvert utbygd og er godt tjenlig til formålet. Grensevakttjenesten har vært en spesiell tjeneste som mange har ansett som motiverende.

Infanteribataljon nr 2 har tradisjonelt vært den avdelingen som fikk i oppdrag å foreta de lange marsjene ut i terrenget og til fjells, for så å angripe "fienden" i flanken. Dette har nok blitt noe mere fordelt på flere avdelinger etter hvert, men flankemarsjer er vel fortsatt velkjent.

Infanteribataljon nr 3

Infanteribataljon nr 3 (Bn 3) startet med opprettelse av den første halvdel i Bodø i november 1958. Den andre halvparten kom året etter.

Bodin leir var det første standkvarteret. To geværkompani måtte av plasshensyn legges til Elvegårdsmoen og senere til Åsegarden.

Ett av disse kp-ene var i tur og orden beordret til Andøya på beredskapsoppdrag som bataljonen hadde der.

Fra august 1962 fikk så bataljonen standkvarter i Åsegarden leir ved Harstad.

Inntil da hadde arbeidsforholdene, med en så spredt gruppering, vært vanskelig.

Det at en allikevel oppnådde til dels meget gode resultater var derfor ekstra gledelig.

Åsegarden leir var utbygd i femtiårene for å huse Luftvernartilleriet "Sone Harstad" som det het da med kaserner, kontorbygg, verksteder og garasjer. En gammel eksekerhall ble restaurert til kino og festivitetslokale. Befalsmesse var det også, samt en del leiligheter. Luftvernet flyttet til Andøya og alt lå dermed til rette for en bedre tid for bataljonen. Men, det måtte mere utbygging til og det kom i tur og orden ny kaserne, spisesal, utvidelse av befalsmesse, sykestue, enda en kaserne og ombygginger/utvidelser.

Landets første garnisonsforvaltning, etter det mønster vi har i dag, ble så etablert her i 1977 som - Åsegarden garnisonsforvaltning.

Bn 3 har i hele perioden vært beredskapsmessig knyttet til Nord-Hålogaland landforsvar.

Bataljonen har hatt spesielle øvelser med ilandsetting av styrker i samarbeid med sjøstridskrefter. Den lange avstanden til brigadeføderasjonen og til skyte- og øvingsfelt på innlandet, har også vært noe bataljonens personell har måttet lære seg å leve med.

I jubileumsåret er Infanteribataljon nr 3 rammet av nedskjæring/omorganisering i Forsvaret og er i ferd med å nedlegges. Åsegarden leir skal brukes til opplæring av HV-soldater.

Panserbataljonen

Panserbataljonen (Pbn) er en ny avdeling i Brig Ns historie. Bataljonen ble opprettet i forbindelse med omstruktureringen til Brig 90 Panserforsterket (PF) i 1987. Formell etableringsdato var 29 jan 87. Avdelinger som ble nedlagt og innlemmet i bataljonen var :

- Stridsvogneskadronen/Troms landforsvar på Bardufoss
- Stridsvogneskadron 2 / Nordre dragonregiment i Bodø
- Stridsvognstropp Andøya
- Kompani B/Bn 1 - senere D/Bn3

Stridsvogneskadronen (Strvesk) var fra starten av i 1965 en Brigadeavdeling, men ble senere en avdeling under Troms landforsvar. Eskadronen har siden den kom nordover, vært forlagt på Bardufoss og hatt treningsområde på Fossmofeltet. Ved starten var det stridsvogn M/48 og M/113 fra USAs hjelpeprogram som var i bruk.

Stridsvognverkstedet som først var ved Vtkp/Teknkp ble overført til Strvesk i 1986.

Da Pbn ble opprettet fikk det som følge at det ble to stridsvogneskadroner på Bardufoss, samt at verkstedet fortsatt er på samme sted. Enhetene inngikk på ny i en brigadeavdeling.

Pbn overtok etter Bn 1 Infanterileiren på Setermoen, som nå kom til å hete Panserleiren. Bataljonen er organisert med bn-stab, stabs-, storm-, to stridsvogn- og treneskadron.

I tillegg er det en stormeskadron på mob-status. Stabseskadronen er en kombinasjon av stabs- og støtteelement. Utenom dette har avdelingen element for leirfunksjoner i fred. Som en forstår er bataljonen forlagt og driver tjeneste både på Setermoen og Bardufoss. En slik delt drift er et dårlig utgangspunkt for å samtrene og skape en god avdeling. I tillegg er den også kostnadsdrivende.

Hovedvåpenet til Pbn er nå Leopard stridsvogner, modell 1A5NO. Stormeskadronen har stormpanservogn NM 135 og 84 mm rekylfrie kanoner. Stabseskadronen har pansret 81 mm bombekastere. Ellers har bataljonen mitraljøser, pionerutstyr og personlige håndvåpen. Pbn har sin styrke ved at bevæpning og mannskaper er panserbeskyttet og ruller fram på sterke "larveføtter". Avdelingen har også, av samme årsak, en psykologisk styrke overfor mindre beskyttede enheter. Dette er en typisk frontavdeling for å slå seg fram med.

Et minne som har festet seg i avdelingen, er fra den første øvelsen med oppsatt bataljon. En av Leopardene kjørte seg ned i en myrpytt slik at hele vogna forsvant . Det tok ca 18 timer å få berget vogna opp på "land" igjen. Dette hendte den 4. februar i 1987, men etter gjenoppbygging, skifte av motor og instrumentering rullet Leoparden ut på vinterøvelsen i mars samme året. Treneskadronen med sine verksteder hadde bestått sin " ildprøve".

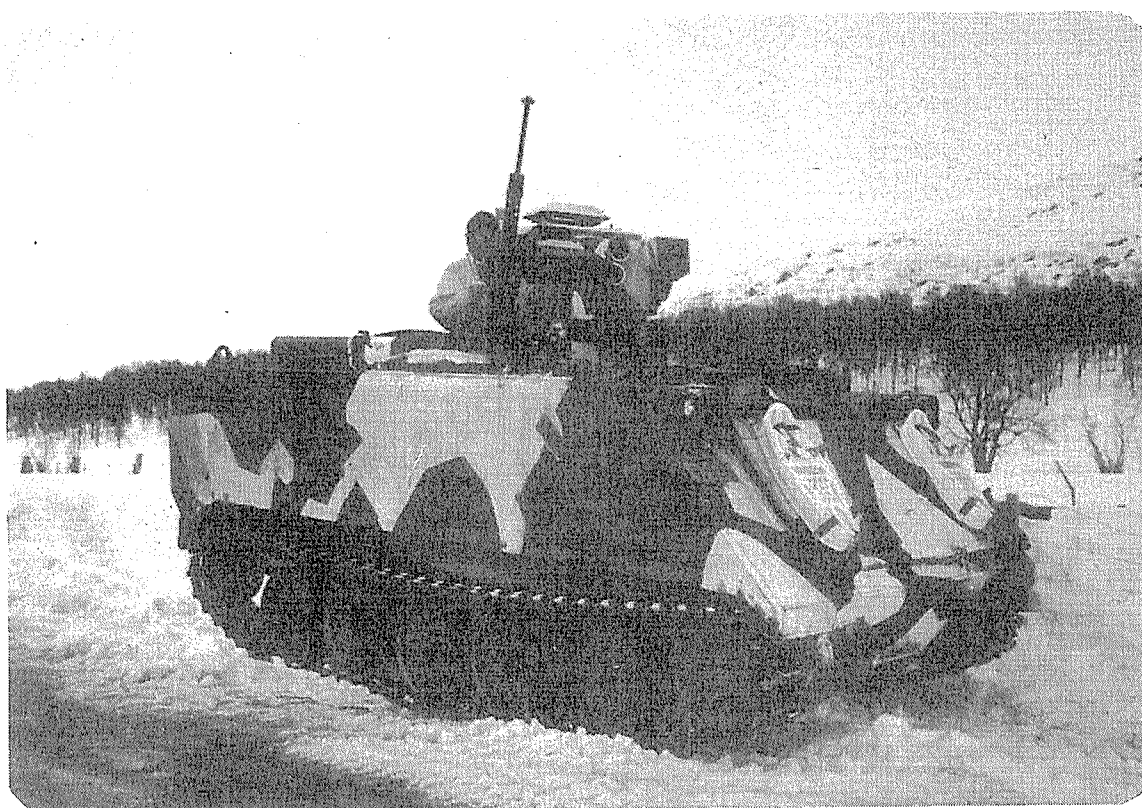

Panserverneskadronen

Panserverneskadronen / Pvesk) var ferdig oppsatt ved Brig N den 1. april 1987, og kom som en følge av overgangen til Brig 90 PF. Eskadronen ble satt opp noe redusert, med to kanonpanserjagertropper med NM 116, en rakettpansertropp med NM 142, stabstropp og tren/verkstedtropp. Flyplasstroppen på Ørlandet ble overført til Brig N og inngikk i Pvesk. I april 1993 ble eskadronen, grunnet CFE - avtalen, omorganisert til en raketteskadron med tre rakett-tropper oppsatt på NM 142. De to panserjagertroppene ble omdannet til rakett-tropper. Eskadronen er forlagt i Panserleiren på Setermoen. Eskadronens hovedoppgave er å nedkjempe fiendtlige panserstyrker, og raskt kunne forsterke eget panservern i truede områder. Hovedstridsmidlet er TOW-raketten, som kan brukes både i lyse og mørke, opp mot avstander ut til 3 - 4000 meter.

I løpet av sin korte levetid har Pvesk markert seg som en nyttig avdeling, og på store øvelser blitt brukt til hurtig innsetting på viktige steder i Brigadens operasjonsområde.

Middelstung feltartilleribataljon

Feltartilleribataljonen (FAbn) omdøpt i juni 1986 til Middelstung feltartilleribataljon (MFAbn) ble opprettet på Setermoen i september 1953, dels i nåværende leir, FA-leiren (som da var under utbygging) og i telt i nåværende Sanitetsleir.

Bataljonen hadde et oppsett med bataljonsstab, stabsbatteri og 2 kanonbatterier.

Tilsammen hadde bataljonen ca 90 befal og ca 450 soldater.

Hovedvåpnet var 10,5 mm ekstyske felthaubitser M 18/40. Skytsene var tildels slitt, kalibrering og ammunisjon dårlig, så treffsikkerheten var ikke god.

Pga at leiren ikke var utbygd og manglet både forlegning, undervisningsrom og andre lokaliteter ble det besluttet å flytte bataljonen midlertidig til Drevjamoen ved Mosjøen. Fram til des 1953 var avdelingen plassert der, etter å ha transportert seg selv landeveien ca 60 mil. På den tiden var det ialt 5 fergeoverganger på den strekningen. Flyttingen gikk over 3-4 døgn og som en taktisk forflytning med stillingsbesettelser. Dette for å få sveiset sammen batteriene og hele bataljonen.

Etter å ha kommet tilbake i "egen" leir på Setermoen før jul, begynte innflyttingen i nye kaserner og etterhvert kjøkken, garasjer og verksteder. Den nye befalsmessa ble imidlertid ikke klar før i 1957. Leiren ble behørig beplantet etter Bn-sjefens spesielle ønsker.

Høsten 1954 fikk bataljonen nye skyts, den amerikanske 105 mm FH M2A1.

I jan 1957 kom radaren AN/PRQ 10A, våren 1958 kom flytroppen med Cub, senere Cessna. (Nedlagt i des 91). I 1960 fikk bataljonen sine første selvdrevne skyts (M -7). Btt N var oppsatt med disse i 10 år. Værtjenesten med settet Rawin kom til FAbn i 1964. Ett Middelstungt feltartilleribatteri med 155 mm FH M1 ble også tilført samme år. Selvdrevne skyts, 155 mm SD FH 109 G ble så innfaset fra 1969.

Den forbedrede typen med lengere rør og rekkevidde, kom i 1989. Bataljonen framstår nå som en modernisert avdeling med mye nytt elektronisk materiell for innmåling og skyteledelse. Den elektroniske utviklingen er trolig det mest betydningsfulle for artilleriet . En panservernraketttropp med trådstyrt SS-11 var også i bataljonen i tiden 1960-67.

Troppen ble da oppsatt med ENTAC-raketter og tilhørte fra da av kavaleriet, til den ble nedlagt i 1976. Den var også i den tiden forlagt i FA-leiren.

I 1963 kom beslutningen om at Feltartilleribatteriet på Haslemoen skulle overføres til Åsegarden som FABtt/NHLF. Det kom først 1. april i 1968 til Harstad, men ble øvingsmessig underlagt FAbn. Pga innsparing ble batteriet nedlagt i april 1984.

Med godt utbygd skytefelt der det ofte smeller og med ruvende materiell er MFAbn en avdeling som blir lagt merke til både militært og sivilt.

Rakettartilleribataljonen (RAbn) er det naturlig å ta med som en del av FA-leirens historie. Bataljonen ble opprettet i 1959 og var oppsatt med Honest John-raketter. Bataljonen holdt til med kontorer (kontor i "Millionbygget" i Inf-leiren i tiden 1959 - 61) og forlegning i FA-leiren, men hadde ellers også tilhold på Nesmoen. Honest John var utstyrt med konvensjonelle stridshoder som hadde meget begrenset nytteverdi, men kunne også utstyres med atomhoder. Da Stortinget besluttet at atomvåpen ikke skulle lagres på norsk jord, var RAbns skjebne beseglet og bataljonen ble nedlagt i 1964. Minner fra den tiden er bla messa på Nesmoen, på folkemunne kalt "atomklubben", (senere Rogers Cabin), og fjellanlegget på Kjølmoen.

MFAbtt og værtjenestetropp nevnt under MFAbn oppsto fra restene av bataljonen. Bataljonssjefen, som var en råtass på fotballbanen, ble militærattasje i Finland.

Gammelt og nytt — Feltartilleriet har fornyet seg.

Luftvern batteriet

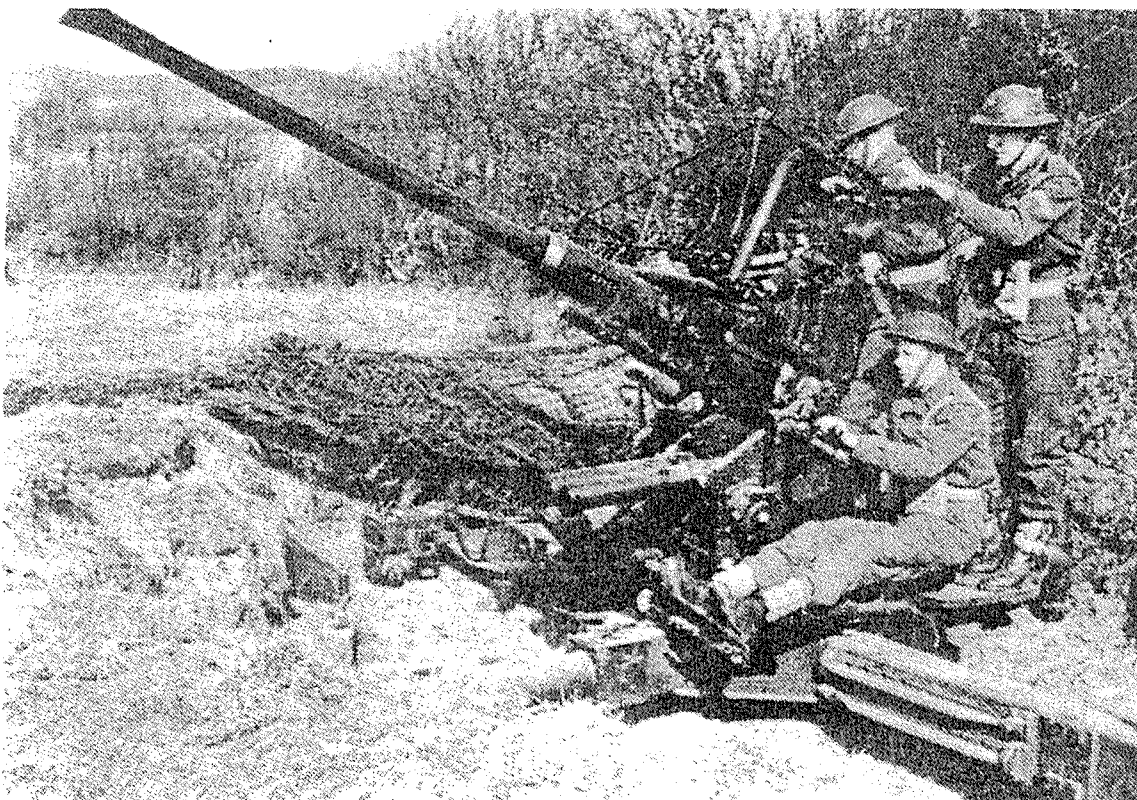
Lett luftvernartilleribatteri (LLAbtt) ble opprettet 1. sept 1953 på Evjemoen etter en del forarbeider. Senere flyttet batteriet til Bodin leir/Bodø i aug 1954, til Skattøra/Tromsø i sep 1955 (etter 4 mndr grensevakt i Skibotn) og til Rusta leir/Heggelia i nov 1958. I juni 1986 skiftet avdelingen navn og heter nå Luftvern batteriet (LVbtt).

Som det går fram av navnet, er dette Brigadens mobile vern mot luftangrep. Batteriet hadde i starten 12 stk 40 mm Bofors maskinkanoner (6 i tillegg på mob-status) og 12 stk 12,7 mm Browning mitraljøser til dette formålet. I tillegg var oppsetningen av våpen til eget forsvar mitraljøser, 7,62 mm maskingeværer, 88 mm panservernrakettkastere (PVRK) og som personlige våpen var 7,62 mm selvladerkarabin (SLK) utlevert.

40 mm Boforskanonene ble i 1972 erstattet med 18 stk, 20 mm lv-kanoner NM 45, som hovedvåpen, fram til juli 1979 da rakettsystemet Robot 70 ble innfaset og antall kanoner redusert. Oppsetningen er nå 8 kanoner, 12 raketter og 2 radarer + mob-tillegg. I jubileumsåret er det i Rusta leir under oppførelse en moderne simulatorhall til bruk i utdannelsen av luftvernsoldatene og et utstrakt samarbeid med Luftforsvarets bakke-luftvern er på gang.

For å få gjennomført skyteøvelser mot luftmål har batteriet hatt en omflakkende tilværelse. Utenom skyting i Brig Ns egne felt i Blåtind og på Setermoen, kan nevnes Tønsvik, Breivikeidet, Trondenes, Andøya, Skrolsvik og med raketter i Vidse/Sverige. LVbtt har også hatt ledelse av luftmålskyting for de øvrige Brigadeavdelinger.

LLAbtt, senere LVbtt har vært deltagere i alle større øvelser i Brigadeforband og avdelingen har også vært mye nyttet som "markører" ved mindre øvelser. Luftverbatteriet er et markant innslag i brigadeområdet med sine kanon-, rakett- og radarstillinger (Giraffer) rundt viktige objekter.

Oppklaringseskadronen

Oppklaringseskadronens forløpere ved Brig N har vært :

- Hjulryttertroppen
- Hjulryttereskadronen
- Lett stridsvogneskadron

Hjulryttertroppen (Hjrtr) i 1953 oppsatt ved HM kongens Garde, kom til FA-leiren på Setermoen i mars 1954 og ble der til den gikk inn i Hjulryttereskadronen. Det var så smått med våpen at troppen måtte låne fra andre avdelinger for å få drevet øvelser. Egne sykler og utstyr hadde de ikke før langt ut på sommeren.

Hjulryttereskadronen (Hjresk) hadde sitt utspring fra oppklaringsenheter oppsatt i England i 1944 og som eksisterte i Tysklandsbrigadene etter samme mønster. Eskadronen skulle nå være oppklaringsavdelingen til Brig N. Den 16 mai 1956 ble den etablert på Maukstadmoen/Skjold. En hjulryttertropp ble i sin helhet overført fra Brig S. Det rådet en viss husmannsånd over eskadronen den første tiden. Den "lånte" litt her og der i Brig N og innførte mottoet , " Ingen respekt for avstander", for å markere seg selv.

Framkomstmidlene var sykler og ski. Man tilhørte jo "Hærens lette tropper" eller "trette lopper" som de ble mobbet med. For å transportere materiell og forsyninger hadde eskadronen Dodge feltvogn og Weasel beltevogn. Bevæpningen var tunge og lette mitraljøser og 81 mm bombekastere.

Da Rakettbataljonen kom i slutten av femtitallet, skulle de ha en tropp til observasjon og mållokalisering. Denne troppen ble lagt til eskadronen og utviklet seg senere til å bli fjernoppklaringstropp. Ved utgangen av femtiårene startet arbeidet med en ny eskadronstype med oppklarings-stridsvogner av typen M-24 Chaffee som hovedvåpen. Eskadronen fikk sin egen kaserne, "Trandum" i august 1960.

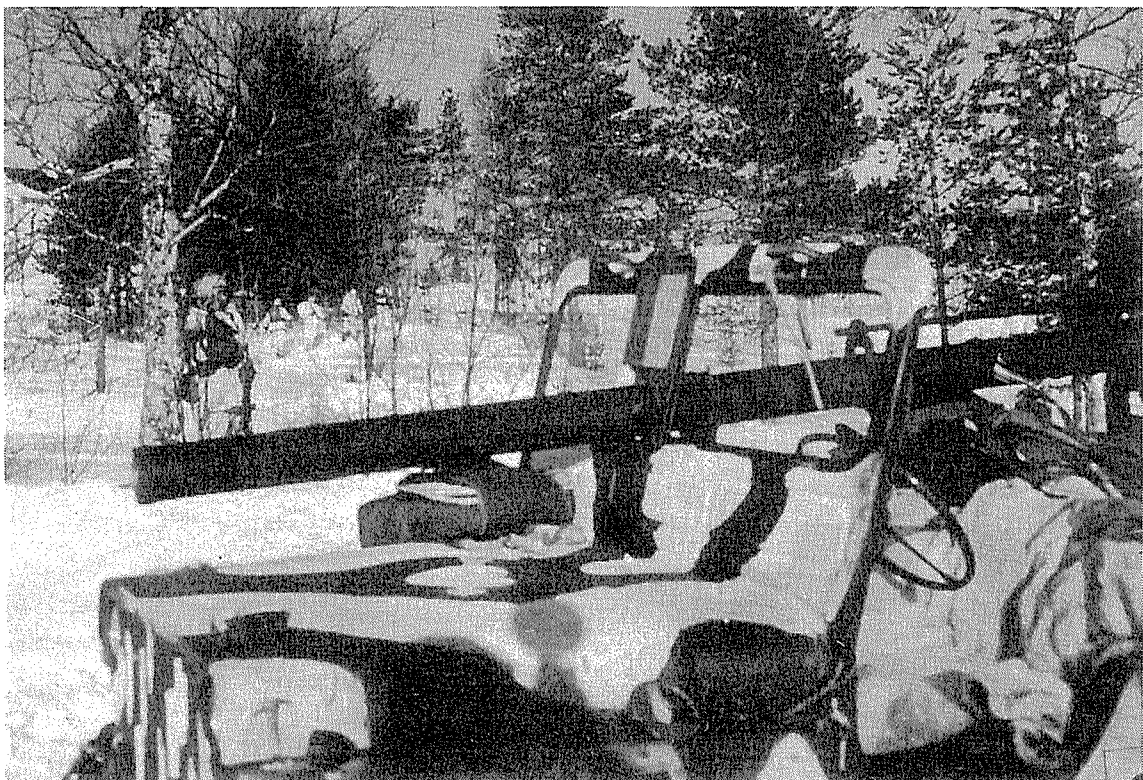
Lett Stridsvogneskadron (LStrvesk) ble så opprettet den 10. mai 1961. Chaffee-ene som da var på Bardufoss inngikk i eskadronen, som i alt hadde tre oppklaringstropper. Pga plassmangel på Skjold var en av troppene forlagt på Bardufoss helt til i 1965 da eskadronen fikk nye verksted og garasjebygg på Skjold. Det gikk ikke lenge før stridsvognsrollen ble utfaset og oppklaringen tok over i avdelingen. Et nytt navneskifte var på gang.

Oppklaringseskadronen (Oppklesk) ble således navnet ifra høsten i 1963, uten at det endret noe på oppsetningen. Utover 60-årene erkjente man at det gamle "krigsmateriellet" begynte å skranke, og at nytt materiell måtte komme. Som en prøve ble deler av avdelingen utstyrt med vogner i M-113 serien, men M-24 var vanskelig å erstatte. Sommeren 1968 startet en utprøving som ledet fram til et oppsett som ligner på dagens. Eskadronen ble oppsatt med Volvo feltvogner, bandvogn 202, samt et pansret element på fire M-24, på folkemunne kalt "seildukseskadronen". Pansret oppklaring langs vei ble gradvis avløst av stille oppklaring og overvåking av områder. I juni 1969 ble fjernoppklaringstroppen nedlagt og oppklaringstroppene overtok dennes gjøremål. Sommeren 1971 var prøve- og feiletiden over og eskadronen befestet sin stilling og fikk flg oppsett : Eskstab, tre oppklaringstropper hvorav en på hjul og to på belter og trentropp (M-24 satt på mob til den forsvant helt i 75). Senere har det kommet til en radargruppe, og alle tropper har fått beltekjøretøy. Oppklaringseskadronen framstår idag som Brig Ns "øyne og ører" i felt.

Hjulrytter i aksjon støttet av Willys Jeep m/rekylfri kanon.

Ingeniørbataljonen

Ingeniørkompaniet (Ingkp) til Brig N ble først oppsatt på Hvalsmoen i 1953, men pga plassmangel kom ikke avdelingen nordover før midtsommers i 1954. Jernbane og landeveistransport ble benyttet og kompaniet fikk i første omgang forlegning i FA-leiren på Setermoen. Holmen leir ved Skjold i Øverbygd, der ingeniørene skulle være, var ennå ikke ferdig utbygget. Etter øvelse Blåtind høsten 1954 fikk Ingkp grensevaktjeneste i Skibotn og var der til de flyttet permanent inn på Holmen leir sommeren 1955.

Kompaniet var redusert med en ingeniørtropp fram til 1960 da den tredje troppen ble tilført. Etter den tid sto Ingkp bedre rustet til samøvelser med Brigaden.

Ved overgang til Brig 90 PF ble kompaniet med på omorganiseringen til bataljon.

Ett minne som har brent seg inn i kompaniets historie, er den tragiske skredulykken i Vassdalen den 5 mars i 1986. Ulykken er beskrevet et annet sted i dette tidsskriftet.

Livet på Holmen leir kan fra da av beskrives med før og etter denne ulykken.

Ingeniørbataljonen (Ingbn) ble opprettet 1. jan 1987 og består av bnstab, stabs-, to ing- og parkkompani. Bataljonsledelsen sitter i den gamle FAD-messa og ett ingkp er forlagt på kaserne STARUM på Maukstadmoen, begge deler overtatt etter det nedlagte Kløvkp'et , mens resten av bataljonen er lokalisert til Holmen leir.

Med sin kompetanse og sitt utstyr har Ingkp og Ingbn vært mye brukt i sivilt/militært samarbeid til støtteoppdrag. Det vil føre for langt å nevne alt, men eksempler er :

- 1957 Lødingenveien påbegynt
- 1963 Interimsbro - DE Bailey - Andselv
- 1966 - 67 Veiarbeider kystveien Stræte - Hilleshamn
- 1976 Interimsbro - 122 m i 3 spenn over Kandstadstrømmen - TE Bailey
- 1978 Straumfjord bro 256 m lang og 2,5 m bred trebro bygget for personbiltransport. En av de eldste trebroer i Norge.
- 1987 Veien Elveslett - Kjeldebotn i Ballangen
- 1992 Flytende Bailey bro fra Hillesøy til Sommarøy. Brua var leddet og tok imot 3,5 m tidevannforskjell.

Trenkompaniet

Trenkompaniet's forløpere med historie ved Brig N, må sies å være flg avdelinger :

- Intendanturtroppen
- Forsyningskompaniet
- Transportkompaniet
- Kløvkompagniet

Intendanturtroppen (Intr) var Brigadens forsyningsledd på intendantursiden fra starten av. Den var organisert med troppstab, materiell- og drivstoffseksjon i Heggelia leir og proviantseksjon på Setermoen. Totalt 10 befal og 50 soldater.

Forsyningskompani (Forskp) ble navnet på avdelingen fra 1. april i 1967. Seksjonene ble omgjort til tropper og i tillegg fikk en overført ansvaret for ammunisjonstjenesten fra Vtkp og vannrensetjenesten fra Ingkp. Provianttroppen flyttet til Rusta leir.

Kompaniet hadde kun transportkapasitet til å flytte seg selv, og måtte ha støtte fra Trspkp eller andre, for å hente og kjøre fram forsyninger til Brigadens avdelinger.

Transportkompaniet (Trspkp) startet med kp-stab og en transporttropp i 1953 og var forlagt inne på Bardufoss flystasjon i den såkalte Adm-leiren, spiste i Rekruttleiren og hadde garasje i Hangar III. Flyttet så til Setermoen i 1954. Kompaniet ble utvidet til stab, stabs- og vedlikeholdstropp og to transporttropper med forlegning både i Inf- og FAleiren. I 1959 var det klart for innflytting i Rusta leir i Heggelia og således samling på ett sted. Kompaniets oppgave var å støtte Brigadens avdelinger med personell- og materiell - transporter. Herunder også støtte Kløvkp med transport av hester over større avstander. De første årene var det GMC lastevogner som var oppsetningen. I 1966 - 68 ble disse utskiftet med M-621. Da den svenske BV 202 kom, ble det opprettet en beltevogntropp. Bv 202 er senere byttet ut med BV 206.

Tungtransporttroppen kom i tillegg for å transportere de stadig tyngre oppsetningene til kavaleriet, artilleriet og ingeniørvåpnet. I starten var troppen oppsatt med White trekkvogner, senere ble disse erstattet med Magirus. Troppen har også busser for personelltransporter ifm øvelser, permisjoner og velferd.

Kløvkompaniet (Kløvkp) var fra 1956 til 31.des 1984 etablert på Maukstadmoen/Skjold. I jan 54 møtte det første kompaniet på Starum/Østre Toten og gjennomførte hele tjenesten der. I 1955 flyttet de til Rinnleiret ved Trondheim for så i 1956 å flytte til Maukstadmoen. Rekrutt-utdannelsen var på Starum til i 1967, da den også flyttet etter til Maukstadmoen. Fullt oppsatt hadde kompaniet 110 kløv/kjørhester og 8 ridehester. Dette var en meget god transportkapasitet, men de siste årene ble ikke hester som falt for aldersgrensen erstattet og dette førte til sterk reduksjon i kapasitet og til frustrasjon for avdelingen. Da endelig avgjørelsen om nedleggelse kom, (etter en del vegring) var det tildels en lettelse, selv om mange gjerne ville beholdt hesten i området. I samarbeid mellom sivile og militære entusiaster og kommunen, har det lyktes å bevare et hestemiljø i bygda, og i jubileumsåret er det klart for utbygging av Nord-Norsk hestesenter på Olsborg. En direkte følge av at Kløvkompaniet var forlagt og virket her i Indre Troms. Bra for hest og folk!

Trenkompaniet (Trenkp) så dagens lys den 1. jan 1987. Kompaniet erstattet da Forsynings- og Transportkompaniet, samt det allerede nedlagte Kløvkompaniet. Kompaniet arbeider spredt med forlegning og kontorer i både Heggelia og Rusta leir. Består nå av stab, stabstropp, to lastevogntropper, beltevogn-, tungtransport-, materiell-, proviant-, drivstoff-, og ammunisjonstropp. (Ammunisjontroppen opererer fra fjellanlegget på Kjølmoen). Kompaniet er istand til å etterforsyne og transportere Brigaden. Etterhvert en tung avdeling med stort ansvar.

Teknisk kompani

Våpenteknisk kompani (Vtkp) som det fra starten av het, var en direkte utløper av verkstedet fra Tysklandsbrigaden. Kompaniet flyttet inn i Rekruttleiren (Bjørnåsen) på flystasjonen. Kjøretøyverksted og feltlager ble opprettet i Hangar III inne på flystasjonen , våpen og instrumentverksted i et bygg i Heggelia leir. Kompaniet besto av kpstab, kjøretøy-, våpen-, ammunisjons- og lagertropp. Vanskelige forhold og spredt gruppering. Høsten 1956 fikk de ny forlegning i Heggelia leir. Våren 58 ble både kjøretøyveksted og feltlageret i all hast flyttet ut fordi det var funnet sprengstoff i bakken foran hangaren. Fag tjenesten ble den sommeren utført som i felten.

Høsten 1958 flyttet kompaniet inn i den nye Rusta leir, som første avdeling der. Fikk der ny kaserne, kjøkken/spisesal og verksted/garasjeanlegg. Verkstedene for 3.linje og felt - lageret havnet i fjellanlegget, samme sted. Du verden for et framskritt - den gangen- ! Befalnessa ble innflyttingsklar ved årsskiftet 58/59.

Ved siden av den daglige reparasjonstjenesten fikk kompaniet mye å gjøre ifm utskifting av kjøretøy og materiell. Nye kjøretøy som Volvo-jeepen ga større plass for reparasjonssatser. I 1963 fikk kompaniet tilført sambandsmateriell- og verkstedtropp fra Sbkp. Høsten 1965 kom stridsvognverkstedet som en nyskaping. Verkstedet gikk senere over til Strvesk i 1986. Samme år gikk også det tunge beltevognsverkstedet på Setermoen, som kompaniet hadde ansvaret for over til MFAbn. Ammunisjonstroppen overføres til Forskp i 1967. Kompaniet fikk tilført kapasitet for vedlikehold av ingeniørmateriell.

Teknisk kompani (Teknkp) ble så navnet på avdelingen fra 1 april 1967 og var organisert med kpstab, verksted-, bergnings-, feltlager- og sambands M&V-tropp. Verkstedtroppen hadde kjøretøy-, våpen- og ingeniør og spesialseksjon. Reparasjonslagene fikk beltevogner for derved å kunne følge infanteriet. I løpet av 1969 skiftet kompaniet ut mesteparten av sine GMC'er med M 621 og Diamond bergningsvogner med M 543. I løpet av 1970 ble bergningstjenesten ved Brig N samlet ved bergningsseksj i Teknkp. I 1985 flyttet kompaniet ut fra "kontorene" i kaserna og inn i nytt kontorbygg.

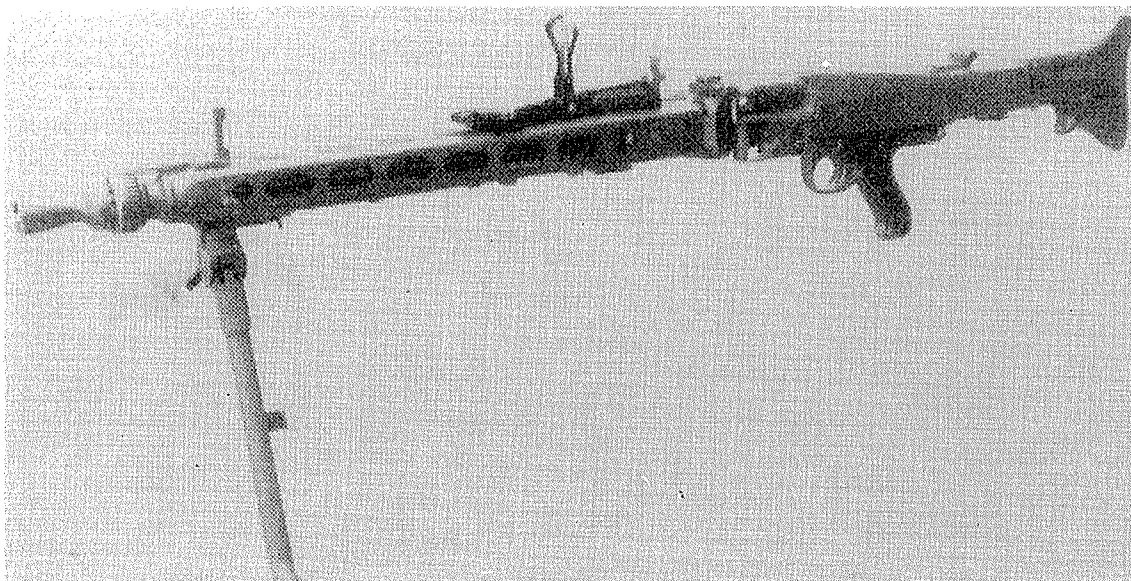
Miljøet i fjellanlegget hadde helt fra starten av gitt problemer. Det ble prøvd med å forbedre avtrekk og friskluftanlegg uten at det ble bra. Utflytting fra fjellet ble derfor mer og mer en realitet. Først ut var ingeniør- og spesialverkstedet som flyttet til leide sivile lokaler på Andslimoen våren 1982. Så fulgte kjøretøy- og våpenverkstedet til det samme området i 1988. I 1990 flyttet så lagertroppen ut i den nye vaske- og smørehallen som samme år var oppført i Rusta leir. Dette er midlertidig, da bygget er til andre formål.

Utskifting av kjøretøyer har gitt kompaniet mange oppgaver, men også bedre muligheter for å utøve pålagt tjeneste. Volvo-jeepen ble i 83 byttet ut med Mercedes, i 1990 startet utfasingen av M 621 til Scania og vedlikeholdsbehovet sank radikalt.

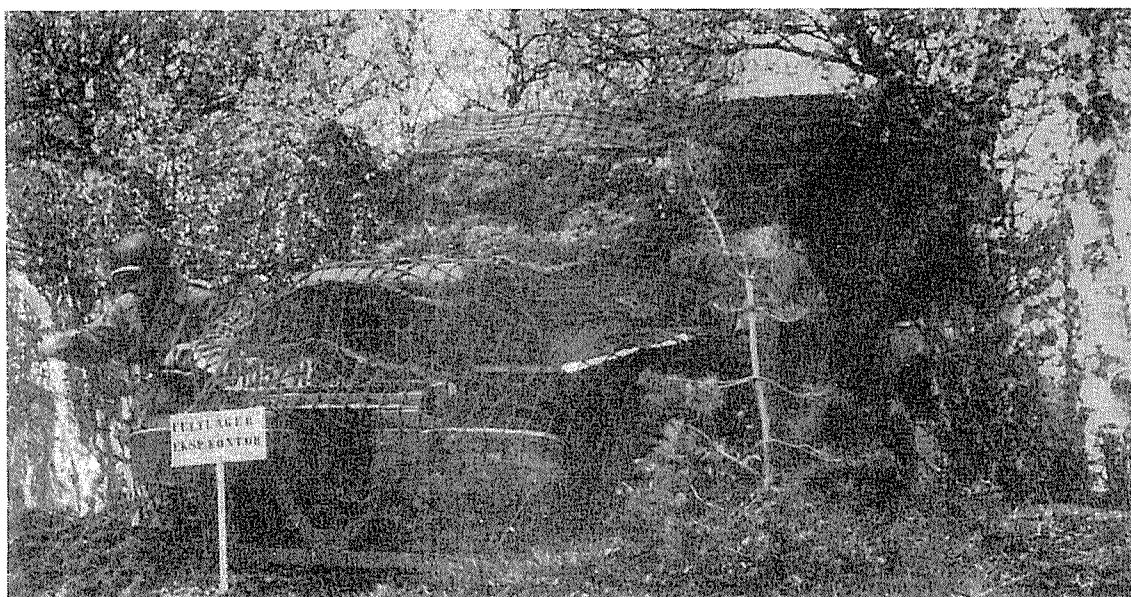
Beltevogn og kjøretøyverksted er slått sammen. Containere er tatt i bruk både i verksted- og lagertjenesten. Det har gitt store utslag i bla bedret lagerkapasitet.

Nå etter 40 år er mulighetene for ytterligere sammenslåinger og samarbeid med andre avdelinger i Brig N og flystasjonen tilstede når det gjelder verkstedtjenester.

I 1985 fikk Teknkp en krigsoppsetningsplan som førte til en radikal endring av avdelingens muligheter til å drive en offensiv vedlikeholds- og forsyningstjeneste i felt. Kompaniet fikk bla en egen operasjonsoffiser for å koordinere fagtjenesten. NK fikk en bedret mulighet til å lede kompaniet i AO og kp-sjefen til å samarbeide operativt.

Reparasjon og vedlikehold av våpen og kjøretøyer er en av hovedoppgavene for Teknisk kompani.

Sanitetskompaniet

Sanitetskompaniet (Sankp) ble fra starten av oppsatt på Evjemoen 1.september 1953. Den 15.august i 1954 dro kompaniet nordover til Elvegårdsmoen i Bjerkvik for så endelig å flytte inn i Sanitetsleiren på Setermoen sommeren og høsten i 1956

Mannskapsmesse og forlegning var ferdig der ca 1.juli i 1956. En varmgarasje og to kaldgarasjer var ferdig ut på høsten samme år.

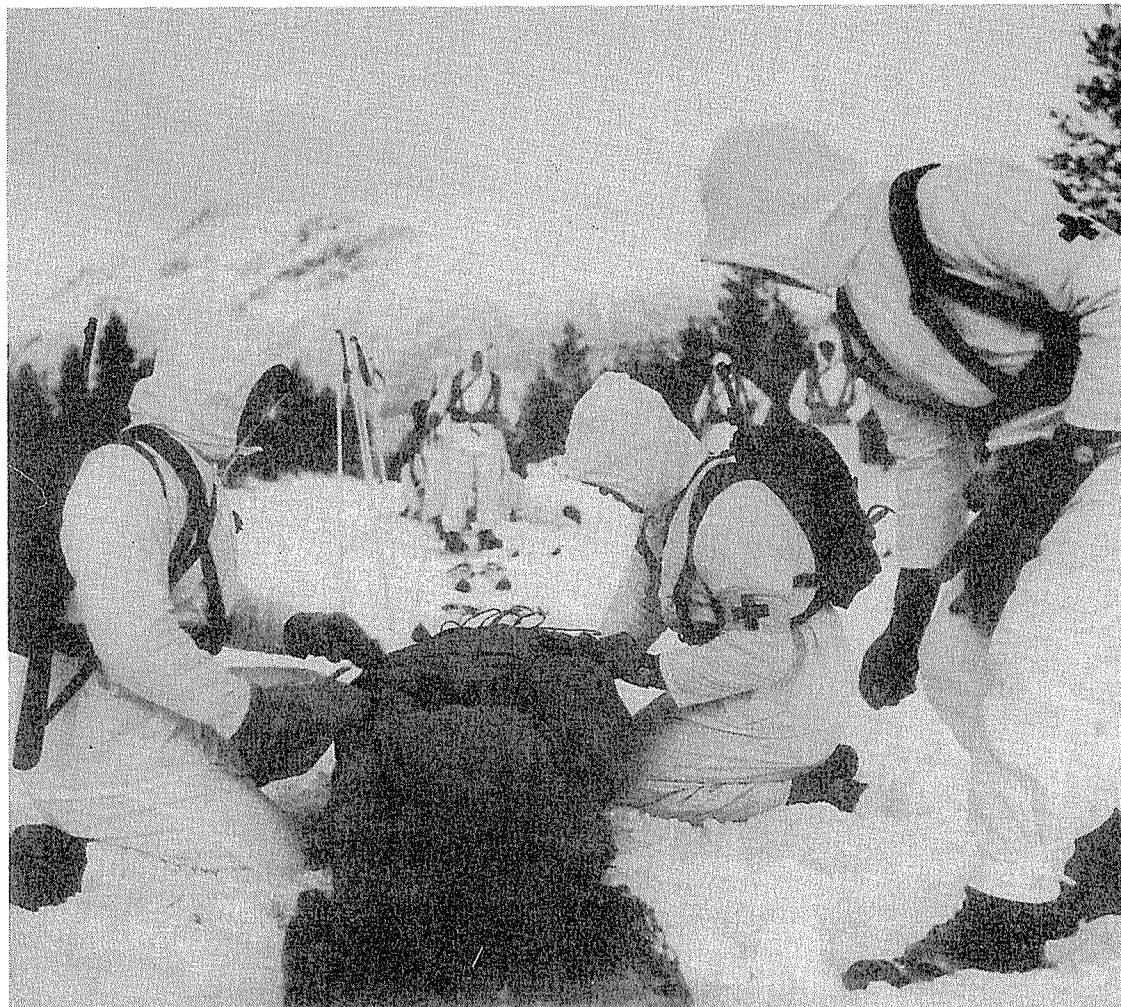
Kontorer måtte improviseres på kaserna, og befalet ble forlagt og forpleid i befalsmessa ved Bn 1.

Befalsmessa i Sanitetsleiren sto ferdig i 1957. Kontor/undervisningsbygget kom i 1968, og da først kan en vel si at leiren var utbygd for et kompani.

Sankp var fra starten av organisert med stabstropp, sykebærertropp, sykebiltropp og sykehustropp. Det er i grunnen bare sykebærertroppen som har gjennomgått store organisasjonsendringer. Først ble den i 1974 omdannet til seks små sanitetstropper, for så i 1988 å få slått de seks troppene sammen til en stor sanitetstropp.

Som navnet sier er kompaniets oppgave å sørge for sanitetstjenesten ved Brigaden i felt. Det øves på å gi førstehjelp, transportere og behandle sårede, eventuelt viderebefordre til sykehus bak fronten. En meningsfull tjeneste som også gir stor kompetanse til det sivile samfunn. Det er alltid bruk for kunnskap om å ta seg av skadet personell.

Sanitetskompaniet har en selvfølgelig plass i Brigaden, og har en moralsk oppbyggende effekt bare ved sin tilstedeværelse.

Troms militære sykehus

Troms militære sykehus (TMS), som ligger ved Sanitetsleiren på Setermoen, ble oppført i tiden 1953 - 55 og tok i mot sin første pasient den 15. desember 1955. Sykehuset bestod da av 40 sengeplasser, røntgen, laboratorium operasjonssal og poliklinikk. I tillegg var det kontorer, kjøkken og andre fasiliteter for den daglige driften. Det var en fast ansatt overlege som ledet den daglige driften. Overlege Stein Sørli var selve symbolet for TMS i mange år. En lege til ble tilbeordret av FSAN. Denne legen var som regel en som hadde hatt utsettelse med verneplikt og hadde skaffet seg erfaring innen kirurgi. Sykehuset behandlet både militære og sivile pasienter.

Denne driftsformen fortsatte fram til 27 nov 1981 med en økning år for år. Fordeling sivile/militære pasienter de siste årene var i prosent på 60/40.

I perioden 1980 til 5. april 1983 gjennomgikk TMS en omorganisering og en omfattende ombygging og restaurering. Totalt kostet Forsvaret og Troms fylke på bygget ca 13 mill. Den nye driftsformen var en ambulerende spesialistservice fra Regionsykehuset i Tromsø (RST) med administrativ drift av Forsvaret. Dagåpning kun på hverdager. Personellramme var på 34 stillinger og med flg avdelinger : Kirurgisk poliklinikk, røntgen, laboratorium, sengeavdeling med 14 senger, fysioterapi og administrasjon, renhold og vedlikehold. Det er i tillegg avtale med RST om spesialistservice på flg områder : Øre-nese-hals, øyelege, hudlege, barnelege, gynekolog, nevrolog, revmatolog og radiolog.

Denne driftsformen fungerte fram til 31 des 89, da tilknytningen til RST ble enda sterkere. Forsvaret maktet ikke lenger å stille vernepliktige leger med kirurgikompetanse. Det førte til at kirurgi ble overført til RST og sengeavdelingen nedlagt, virksomheten gikk mere over til poliklinikk. Stillingsrammen ble redusert til 23 stillinger.

Den nye polikliniske virksomheten har utviklet seg til å bli et godt helsetilbud som det er behov for . Det nære samarbeidet med RITØ (som nå RST heter) er meget godt. I 1991 er det registrert 13054 konsultasjoner ved TMS, hvorav 9878 er sivile og 3176 er militære pasienter.

Forvaltningsavdelinger

Etterhvert som Brig N tok form i garnisonene, vokste det opp et behov for stedlige forvaltninger. Spesielt var dette på utbygging og vedlikehold av leirene. Det ble etterhvert Plasskommandantskap under ledelse av Troms landforsvar (TLF) og leirforvaltninger under ledelse av Brig N. Etter at Åsegarden hadde prøvd ut et system for en felles garnisonsforvaltning, kom turen til innlandet. Her ble det satt igang med opprettelse av garnisonsforvaltninger i 1980 - 81, selv om det hang igjen noe leirforvaltning i flere år (noe er det vel igjen enda). Ved omorganiseringen hvor Brigadestab og TLF-stab ble adskilt pr 1. jan 1991, kom garnisonsforvaltningene under Brig N. Senere har de skiftet navn og heter nå i 1993 :

- Heggelia forvaltningsavdeling (HEF)
- Skjold forvaltningsavdeling (SKF)
- Setermoen forvaltningsavdeling (SEF)
- Åsegarden forvaltningsavdeling (ÅSF)

Disse forvaltningene er lokal forvaltningsmyndighet i hver sin garnison og utøver virksomhet innen bygg og anlegg, skyte- og øvingsfelt, forlegning og forpleining, økonomitjeneste, materiell og depottjeneste, renhold og service, verksted og

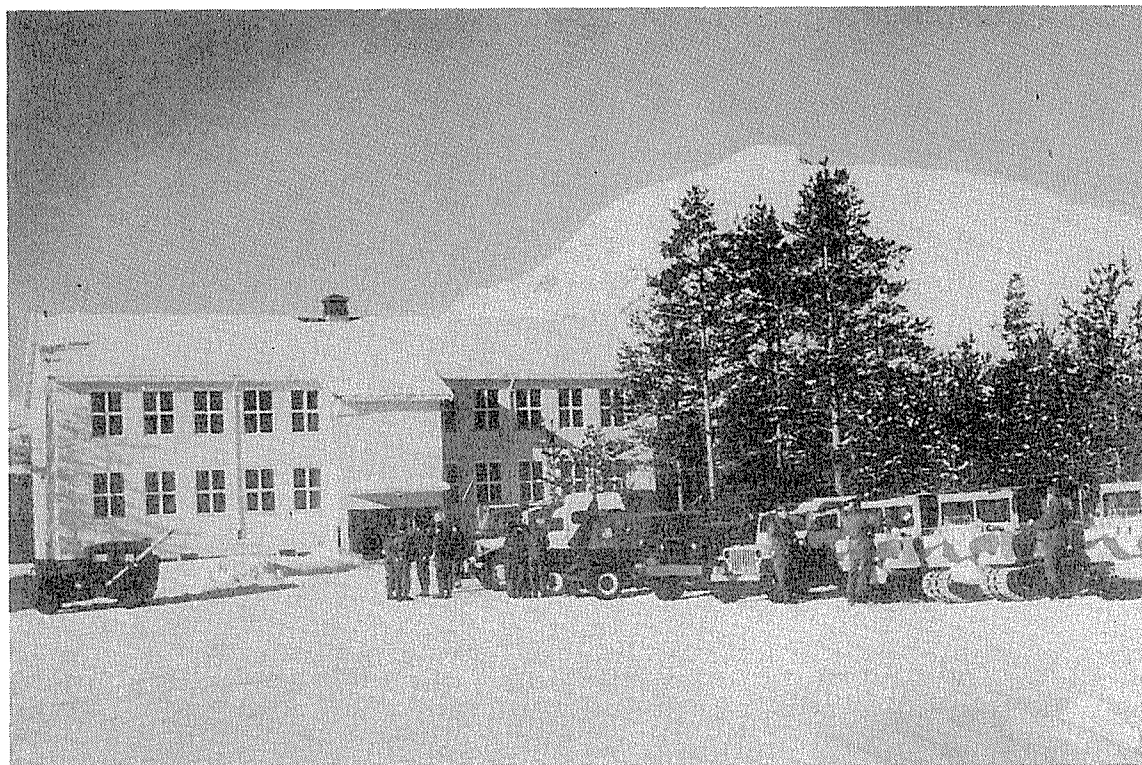
smøre/vaskehaller, idrett/velferd/prest/voksenopplæring, sykestuer, miljøarbeide og administrasjon av garnisonen.

Ved hver garnison er det et kompani mannskaper tilført for å utføre forskjellige administrative gjøremål. I Heggelia er det fra okt 1990 også en idrettsstropp med håndplukkede utøvere.

Forvaltningsavdelingene har på få år utviklet seg fra Plasskommandantskap med ansvar for bygg og anlegg, samt noe ansvar for koordinerende virksomhet, til å bli store avdelinger med et totalansvar innen forvaltning i garnisonen.

Fra starten av i 1953 var det maktpåliggende å få ordnet med skyte- og øvingsfelt til Brigaden. Det vil føre for langt her å redegjøre for alt det som er gjort i så henseende. Det ble ganske fort klart at behovet var å få til slike felter så nært opp til garnisonene som mulig. Arbeidet med å erverve, planlegge og utbygge slike skyte- og øvingsfelt måtte derfor starte sammen med at en fikk avdelingene på plass. I første omgang ble det tatt sikte på å dekke behovet for de større garnisoner på Skjold, Setermoen og i Heggelia. Etter som tiden har gått er feltene på Mauken, Setermoen og Blåtind blitt bygd ut og forvaltes i dag av de respektive Forvaltningsavdelinger. Sørlimarka ved Åsegarden må også nevnes. I tillegg til disse feltene har Brigaden også bygd ut flere skytebaner. Det er ikke til å komme fra at nettopp bruken av skyte- og øvingsfeltene har forårsaket en del gnissinger med det sivile samfunn. Det er vel noe av prisen for å ha en så stor "bedrift" som Brigaden i Nord-Norge som nabo. Nevnes må da at spesielt skytebanene har nok også vært til stor nytte for det sivile samfunn.

Garnisonene til Brig N har gjennomgått en storstilt utbygging i fra første del av 1950 og fram til i dag, 40 år senere. Under de forskjellige avdelinger er det tatt med en del av disse utbyggingene, men mye er ikke nevnt. Garnisonene framstår nå som moderne og gode, selv om det enda finns mangler. Utbygging og renovering av garnisonene har gitt og gir det lokale næringsliv mange arbeidsoppdrag. Forvaltningsavdelingene, som drifter og vedlikeholder Brigadens garnisoner, framstår etterhvert som store kunder på det lokale marked. Selv dagens nedskjæringer ser ikke ut til å redusere dette i noen særlig grad.

Øvelser i Brigdeforband

Brigaden i Nord-Norge (Brig 12) mottok sin første kontingent mannskaper fra infanteriets øvingsavdeling i september 1953. Den første større øvelsen lagt opp av Brigaden var en fjelløvelse for Infanteribataljon nr 1, via Tverrelvmo i Rostadalen over fjellet til Paras i Signaldalen med fremrykning og angrep på fienden i Oterenområdet. Øvelsen gikk i tiden 6 - 10 oktober 1953. Av rene brigadeøvelser kan nevnes:

Øvelse "Ormen Lange"	15-19 feb 1954
Øvelse "Lasse Lur"	29/6-2/7 1954
Øvelse "Bukken Bruse I"	4-12 aug 1954
Øvelse "Bukken Bruse II"	24/9-2/10 1954

Ved denne øvelse var det i tillegg til de rene norske styrker med en tropp fra Royal Marine Commandos.

Av øvelser i høyre forband ble den første store prøven øvelse "Blåtind" fra 7 - 24 september 1954. Denne øvelsen ble lagt opp og ledet av 6 Divisjon. Av interesse kan vi se litt på denne øvelsen da dette var en styrkeprøve for Brigaden - og kanskje dannet et mønster for senere større øvelser.

Parti Nord ble ledet av sjefen for Finnmark Landforsvar Oberst R Eckhoff
Parti Syd ble ledet av sjefen for 6 Divisjon Oberst B Christophersen, og regimentsjefer var Oberst A Vik (KR 15) og Oberst S Sparr (KR 13)
Sjef for Brig N var Oberst L C Rolstad.

Parti Nord's styrke skulle være på en størrelseorden på 2/3 divisjon og deltakende avdelinger var:

St/Finnmark Landforsvar
Lokfst/IR 16 m/st tropp
Alta bataljon
Varanger bataljon
Garnisonen i Sør Varanger
Kystartilleri
Deler av HV 16

Forsyningsmessig ble parti Nord betjent av en fremskutt forsyningstasjon på Målsnes.

Parti Syd betso av:

6 Divisjon
(Div kdo m/tjenestegrenstaber)
KR 13
KR 15
Brig N
En spesialtropp
Lokalvernavd (Bjørnåsen fort)

Forsyningsmessig ble parti Syd betjent av forsyningstasjon Setermoen.

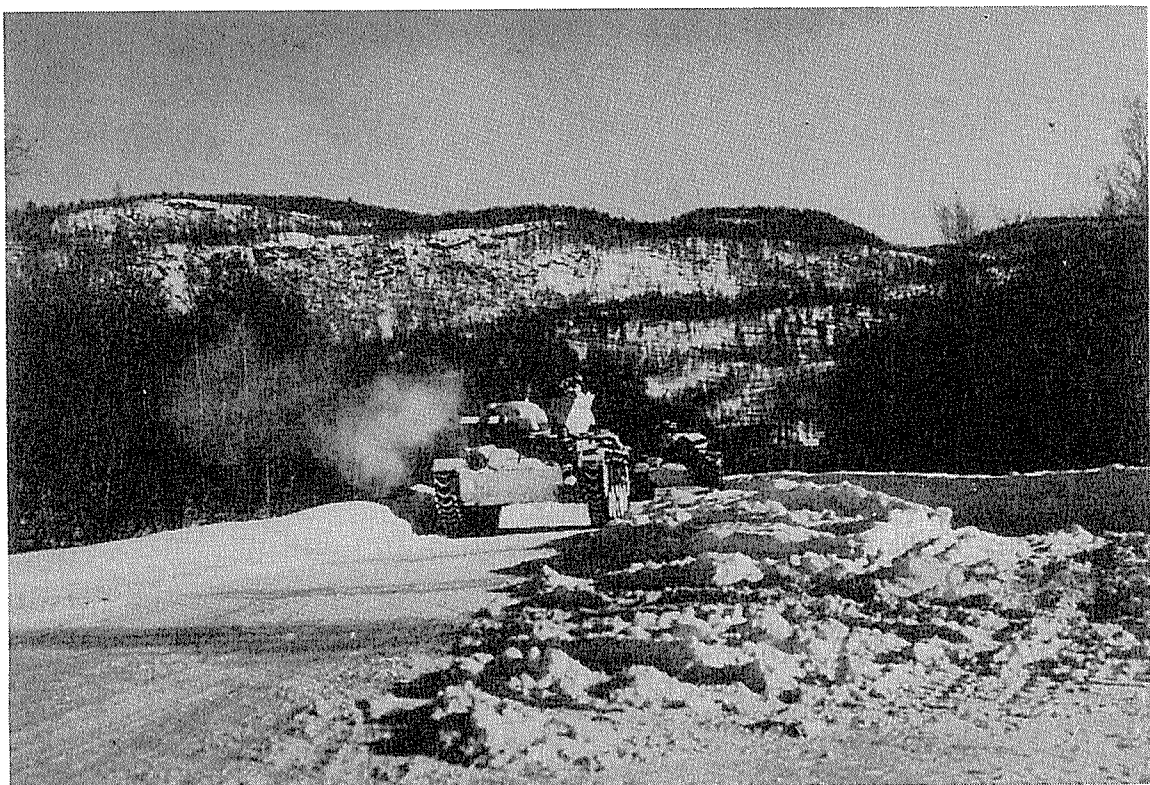
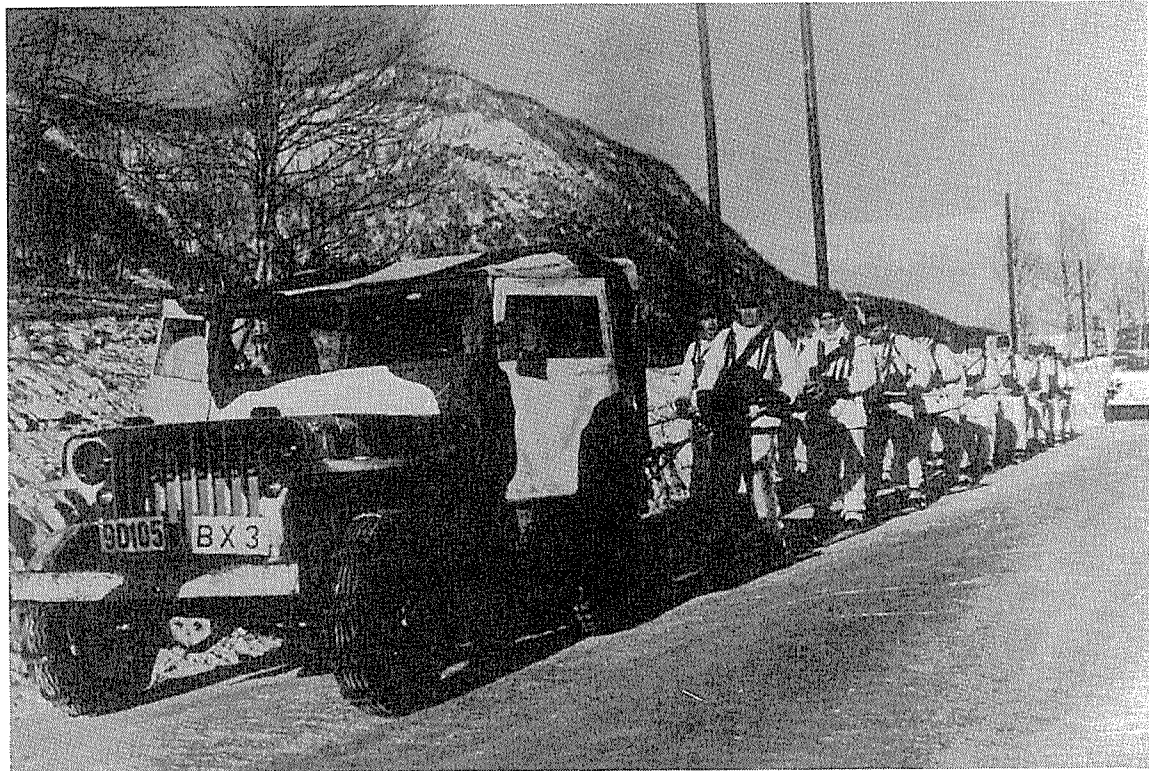
Luftforsvaret deltok med flere jagerflyskvadroner. Parti Nord hadde til støtte 1 skvadron F 84 Thunderjet og pari Syd en skvadron Vampire.

Øvelsen foregikk i to faser. I den første fase angrep Nord, støttet av overlegne flystridskrefter, mens Syd organiserte og førte avvergende forsvar. I annen fase angrep Syd - mens Nord trakk seg tilbake under oppholdende strid. Parti Nord hadde som oppdrag å erobre mest mulig av Troms Innland og fremfor alt ta Bardufoss innen 21 sept. Styrkene rykket frm langs to akser, en Østre akse langs Målselv

og en Vestre langs Rossfjordalen. Parti Syd hadde som oppdrag å hindre fienden i å ta Bardufoss flystasjon og så snart som forholende tillot det, kaste fienden på sjøen i Malangen.. Man kan vel si at dette ble det klassiske øvingsmønster for Brigadens mange øvelser.

Øvingsmønstret gjenfinnes ofte i dagens BARFROST, TEAMWORK, EXPRESS og senest BATTLE GRIFFIN øvelser. I dag gjennomføres det årlig 3 - 4 øvelser i brigade eller høyre forband.

Allierte innslag i Brig N

Foruten å delta sammen med og ved siden av allierte avdelinger under de 2 årlige større øvelsene, har Brigaden de senere årene fått underlagt allierte infanteri-bataljoner og samvirket med allierte artilleriavdelinger.

Dette er et resultat av NCF forsterkningene (NATO Composite Force) til 6 Divisjon .Denne styrken består bl a av

- 1 Kanadisk infanteribataljon
- 1 Tysk artilleribataljon
- 1 Amerikansk artilleribataljon

Under øvelse "Team Work" 1992 hadde Brig N underlagt 1 st Bn Duke of Wellington Regiment (UK), 1 DWR er en avdeling med profesjonelle soldater, som inngår i AMF/L. Dette innebar store utfordringer for Brig N, da kommandos språk og ordregivning ble gjennomført på engelsk. Spesielt for radio-operatørene ble forberedelsene til øvelsen mer omfangsrik enn normalt.

Erfaringene var meget gode, og Brig N er stolt over å kunne vise en god evne til å operere i et alliert miljø. Med tanke på en utvidet satsing på deltakelse i internasjonale miljøer, gir denne type alliert samøving meget verdifull erfaring på alle gradsnivåer.

Under øvelse "Barfrost 93" var 1 PPCLI (1 st Bn Princess Patricia's Canadian Light Infantry) organisert i Brig N. Dette er den kanadiske bataljonen som inngår i NCF. Bataljonen ble deployert fra Canada til en innledende forøvelse eller treningsperiode på Skjold. Her gjennomførte de "Cross-training" med Bn 2, Ing bn og Oppkl esk med stort utbytte for alle parter

Feltøvelsen forløp uten problemer, og Brig N fikk igjen demonstrert sin evne til å lede en alliert avdeling.

Under øvelse og fredsforhold er det små problemer forbundet med å adoptere allierte avdelinger i Brig N. Større problemer vil nok melde seg under reelle forhold, først og fremst på forsyningsiden. Disse avdelingene har helt andre materielltyper og ammunisjon enn i våre oppsetninger.

Verdien av slike samøvinger er dog udiskutabel. Det gir en ekstra motivasjon, og Brig N opplever at den på de fleste områder er fullt på høyde med sine profesjonelle venner.

BRIGADESOLDAT I 1993

Rekruttskolen er ferdig og en ukes overflyttingsperm unnagjort som en røyk. Det store ukjente venter for en stakkars utkommandert soldat, langt der opp i nord. Fjernt fra hjemmets lune rede, kanskje for første gang i et kort liv. 50, 100 eller 150 mil hjemmefra? Ni måneder borte, alle er vi like på veien opp mot det som venter.

6 mann på et rom, opp kl 0600, tjeneste frem til kl 1630. Det eneste man trøster seg med hvis dagene er tunge, er de utrolige gode måltidene i kavalerileiren.

Lange strevsomme utmarsjer med GRU, pakning og våpen, 3-mila på ski og til beins. Gnagsår, vonde rygger og verkende ben hører med i brigadesoldatens hverdag. Telefonautomater som alltid er opptatt når du trenger dem mest, brev som bruker uker på å komme fram. Sersjanter som ikke innser at du faktisk har vasket rom, pusset sko og barbert deg etter beste evne. Lange mørke dager med en surrende TV som eneste underholder, og tegneserier som du allerede har lest tjue-elleve ganger fra før.

I Brigaden lærer du fort at forskjellen mellom teori i "Sør" og praksis i "Nord" er stor. Befalet kommer nærmere og blir mere menneskelige akkurat som oss andre. Respekten for vinkler og stjerner kommer ikke ann på antallet på skulderklaffene, men på personen som bærer dem. Livet kommer inn i en rytme, og vi føler oss alle i samme båt. Selv om enkelte kommer fortere i ubalanse enn andre som lærer å sette "sjøbein" mot de dønningene som kommer og går.

Du lærer nye mennesker å kjenne, men mest lærer du om deg selv. Du må dele rom og liv med andre som du knapt kjenner fra det hektiske livet på rekruttskolen. Å akseptere at vi alle er forskjellige og har våre egne veier, måter og uvaner er ingen lett sak. Det kommer problemer og konflikter som man må løse alene eller i samarbeid med de kameratene man tross alt er kommet sammen med her oppe. Man må selv ta seg i nakken for å kurere brakkesyken som smyger seg rundt hjørnet.

Øvelser så heftige at du knapt kan huske at de begynte før du er tilbake og begynner på vedlikeholdet. 50 døgn i felt. Trefninger med og mot amerikanske, engelske og norske soldater. Vi lærer hvordan vi vinner i strid, hvordan vi skal kle oss, betjene våre våpen og vårt utstyr.

Vi lærer hvordan vår egen kropp, ikke bare fysisk, men også mentalt fungerer. Grensene blir strukket mye lengre enn det vi trodde var mulig.

Stolte av troppsjefens ros, ender vi vellykkede dager i en velfortjent god og varm seng.

Vi husker kveldene og turene sammen med gutta, fylt av latter, moro og dårlige vitser. Endelig en ledig telefon og hjemmet er ikke så langt unna allikevel, på samme måte som posten bringer detg bevist på at "sivilasjonen" der ute enda vet at du lever.

Hver eneste dag flyr tankene hjem til din kjæreste, familien og dine venner. Det kan gå opp til flere måneder før du ser dem igjen, så noen kvelder kan bli veldig lange og ensomme. Det positive er at vi lærer å sette mer pris på det vi har her i livet. Men at det er en påkjenning både på kropp og sjel, det er det ingen tvil om. Tiden begynner å gå mot slutten, noen blir mer og mer glade, mens andre begynner å grue seg. Hva vil fremtiden bringe, hva skal jeg gjøre etter dette??

På flyet hjem vil vel de fleste huske tilbake på året med mange gode minner. "Tunge tak og motbakker" er nå blitt til karslige historier om hvor tøffe vi var. Ja visst har vi blitt eldre. Modnet i en prosess som gir verdifulle erfaringer for resten av livet.

Ulykker og sorg

Å tjenestegjøre i landets forsvar kan være både hardt og farefylt. I Brigadens 40 årige historie har det dessverre forekommet ulykker både i tjeneste og fritid.

Brigadetjeneste krever velkvalifisert personell, hvor mot, dyktighet og personlig innsats er en forutsetning. Materiellet er komplisert og oppdragene spesielt i felttjeneste, kan være risikofylt. Derfor er det lagt vekt på - og det innskjerpes til stadighet at sikkerhetsregler skal følges til punkt og prikke. En annen ulykkesfaktor kan ofte være de harde værforholdene tjenesten foregår under. Derfor vil det være riktig i dette jubileumsskriftet og minnes de av våre venner som ble skadet eller omkom i forskjellige ulykker.

Våre tanker går også til de etterlatte som mistet sine aller nærmeste, og som kanskje sitter igjen med ubesvarte spørsmål om hva som gikk galt, at akkurat deres nærmeste skulle bli berørt.

Uansett størrelse og uansett årsak er det for den enkelte en personlig tragedie som skjer når ulykken rammer. Det er vel slik at for alle som har mistet sin aller beste venn, så dukker stadig tankene opp om ulykken og hvorfor det skjedde.

I de ensomme stunder med sorg i hjertet kan man bli bitter over at livet så brått ble revet bort, og de konsekvenser som det fikk for den enkelte etterlatte. I så mange år får man bære i seg sorgen og fortvilelsen, og håper så inderlig at ennå en gang skal man kunne treffe igjen de som man var så glad i. I smug ser vi på mennesker vi møter - kanskje ligner de på noen av våre kjære som vi mistet. Sorgen kan være en tung bær å bære, men som vi må lære oss å leve med.

Vi skal ikke her gå inn på alle enkeltulykker. Imidlertid vil vi nevne Vassdalulykken 5 mars 1986. Denne ulykken fant sted i forbindelse med NATO-øvelsen Anchor Express. Det er den aller største ulykken som har rammet vårt forsvar i moderne tid.

Brigaden i Nord-Norge skulle etter de planer som var lagt, angripe nordover langs E 6 fra Bjerkvikområdet. Infanteribataljon nr 3 skulle gjennomføre en flank-operasjon gjennom Vassdalen, Bukkedalen og Raudalen til Bonnes for å komme bak motstanderen og avskjære E 6 i Salangsdalen. For å gjennomføre denne operasjonen var det av betydning tidlig å få åpnet en beltevegntrase gjennom de nevnte dalene.

Onsdag den 5 mars 1986, noen minutter over kl 1300 gikk det et snøskred fra fjellet Storebalak. Skredet rammet 31 mann fra Brigaden i Nord-Norge, mens disse var i ferd med å ta seg opp med beltevogner langs en bekkedal på nordsiden av Storebalak. 30 mann - 3 sersjanter og 27 soldater var fra Tropp 2 i Ingeniørkompaniet i Brigaden mens 1 soldat tilhørte Bn 3. Alle ble ført nedover med skredet og i større eller mindre grad begravet i snømassene. Bare 15 mann overlevde - 16 mann omkom i den verste ulykken i fredstid.

Landet var i sjokk og sorg over det som hadde hendt - og det ble nedsatt en offentlig sivil granskningskommisjon som skulle undersøke årsaksforholdene omkring skredulykken med særlig henblikk på å vurdere mulige feil, forsømmelser eller annet klanderverdig forhold utvist av enkeltpersoner eller innen en etat.

Uten å komme nærmere inn på resultatene og konklusjonen av denne granskingen er det ikke til å komme bort fra at ulykken ble en skikkelig tankevekker for militære øvelser/operasjoner vinterstid. Ulykken har bl a medført en hel del nye rutiner for planlegging og gjennomføring av øvelsene.

*Livets vei så stille den går
For noen ble veien så kort og sår
Andre får vandre så langt avsted
For å finne sin ro og fred
Vi minnes de venner på livets vei
Vår bror og sønn vår far og venn
Aldri skal vi glemme dem.....*

Finn

Minner
fra en
Brigadeveteran

Av major Peder Aasen

Etter oppfordring fra redaksjonen om å skrive og fortelle litt fra min tjenestetid ved Brigaden i Nord-Norge, kommer jeg med noen få minner. I og med at dette er et jubileumsskrift, er det vel naturlig å hefte ved den første tiden til Brigaden, da vi hadde tjeneste fra 0730 til 1700, lørdag til 1200 og søndagsoppstilling.

Jeg var ikke med helt fra starten av, men rakk den første Brigadesjefen da jeg kom 5. nov i 1955. Det var en forventningsfull gjeng med sersjantaspiranter, som vi het den gangen, som kom til Skattøra/Tromsø for å tjenestegjøre 4 måneder i Luftvern batteriet/ Brigaden i Nord-Norge. Det var datidens USK-er, men vi hadde sersjants grad og halv lønn. Vi kom med hurtigruta fra Trondheim og før det med tog fra Vatneleiren ved Sandnes og hadde 4 - 5 døgnns reise bak oss. En sersjant viste oss veien til leiren hvor vi ble innlosjert på tomannsrom i en brakke ved siden av befalsmessa, spinkelt utstyrt og med vedfyring. Det var kaldt på rommet, og jeg kan huske at jeg fant fram til et vedrom i kjelleren der det kun var ukløvet ved. Tok så øksa og hugg trøstig iveri for å skaffe brensel. Men det første som skjedde, var at økseskaftet røk og der sto jeg. Vel oppe hos de andre fikk jeg vite at de hadde funnet ut at det var fest i gymnastikksalen i leiren denne kvelden. Saken var klar, rommet kunne vente. Vi dro på fest og dermed var "brigadelivet" startet. Det ble ikke med noen måneder for mitt vedkommende, men det er en annen sak som er for lang i denne sammenhengen. (Etter 3 Konger og 20 Brigadesjefer er jeg fortsatt her).

Å være i Brig N i den første tiden tror jeg var litt av et privilegium. Både soldater og befal ble meget godt mottatt i det sivile samfunnet. Avdelingene fikk utrolig fritt spillerom for å drive sine aktiviteter. Vi fikk lov (eller kan hende tok vi oss friheter) til å kaste håndgranater på nordspissen av Tromsøya. Pistolbane lagde vi rett utafor leiren, og vi skjøt med panservernraketter oppe i Krokendalen og med luftvern i Tønsvika og på Breivikeidet. Litt motstand kunne en møte, men stort sett var alt greit. Når "alarmen" gikk, og det gjorde den ofte, måtte vi dra opp til Bardufoss flyplass for å forsvare den. Det foregikk på den måten at en kanontropp dro til fergeleiet i byen (det var ikke bro) og gikk i stilling der i sentrum av Tromsø. Så fergeten andre kanontroppen over og gikk i stilling på Tromsdalssiden. Så fergeten alle de andre over, før kanontroppen på bysida til slutt kunne ta ferga og fortsette turen mot Bardufoss. Etter at alarmøvelsen var slutt, kom turen tilbake. Ofte måtte en da stå i fergekø til langt ut på kvelden, eller tidlig natt før en kom over og fikk avsluttet tjenesten. Ingen lure arbeidstidsbestemmelser (ATM) ! En dag var en dag og det fikk du din lønn for. På øvelser vanket det mat i tillegg.

Når vi i dag snakker om miljøvern, minnes jeg datidens "kråkesmelle". Det var en firkanta roper av finer, der det var montert to slåmaskinkniver på en sveiv inne i roperten. Når en dro på sveiva, gikk disse knivene mot en metalldings slik at det oppsto en kneppelyd som lignet på geværild. Kråkesmella ble da mye brukt istedenfor løsammunisjon og var et meget bedre miljømessig alternativ. Husker godt en soldat som het Johansen, han hadde vært til sjøs og var noe eldre enn de andre. Han ville alltid ha kråkesmella. Du vet fordelene var jo at en da slapp å pusse våpen etterpå.

Da luftvern batteriet høsten 58 skulle flytte til Rusta leir i Heggelia, var det ikke noen stor glede for oss. Vi hadde det egentlig veldig bra på Tromsøya. Men militær ordre var den gangen en militær ordre.

Flytting av avdelinger var en kurant sak. Noen av oss som skulle i vei, protesterte allikevel på vår egen måte. En av sersjantene måtte vi ta i den tilstanden han var i og pakke inn i noen klær og legge han bak i en bil. Utstyret hans knepte vi i hop så godt vi kunne og fikk med litt her og litt der. Vel oppe i Rusta måtte vi befalet innlosjeres på det som senere ble Transportkompaniets kaserne, fram til at Rustamessa ble klar til bruk ved nyttårstider. Flere dager etter at vi var på plass i Rusta leir, kom det sjåfører med effekter som de mente tilhørte nevnte sersjant. Alt gikk bra til slutt.

Vi spiste da i mannskapsspisesalen med noen skjerm Brett som skille mot mannskapene. Det å spise i Åsegarden eller Sankp i dag, kaller fram gamle minner. Sirkelen er rund.

Da jeg noe senere på 60 -tallet, tjenestegjorde i SS-11 raketttroppen ved FABN, huskes en episode fra en øvelse. Ved starten av øvelsen skulle SS-11 gruppen min følge et kompani fra Bn 2 og vi skulle melde oss for en kp-sjef på et punkt inne i fjellheimen opp mot Strupen. Vi kjørte inn med weasel fra Sagelvatnet bak Ol-Persahøgda i kveldingen. Mørke og snødrev var det, så sikten var minimal. Etter en tids kjøring begynte vi å tvile på hvor vi var, men til alt hell trodde vi, støtte vi på infanteristene. Men akk o ve ! Det var et kompani fra Bn 1 som var fienden. Kompaniet var på en omgående bevegelse og ville ikke bli røpet. Jeg med min gruppe var redd for å bli tatt til fange med sambandsutstyr og det hele. Der og da inngikk kp-sjef og gruppefører SS-11 et "gentlemens agreement"; han skulle ikke ta oss til fange og jeg skulle ikke røpe hans posisjon. Vi skiltes i snøfokket som gode venner. Etter å ha kjørt en stund til, kom vi til et vanskelig terreng og snøværet tiltok så jeg fant ut at her var det best å slå leir for natta, selv om vi ikke hadde funnet kompaniet vi skulle samarbeide med. Så ble gjort og gutta serverte den vanlige havregryns-grøten vi hadde når middag ikke var oppnåelig. Deretter var det kakao og gode historier før vi sovnet inn, mens snøen falt og vinden suste. Neste morgen våknet vi til et vidunderlig fint solskinn fra klar himmel og jeg dro ut for å orientere meg. Over første haugen finner jeg kompaniet vi skulle følge. Kompanisjefen beklaget at han, på grunn av det dårlige været, hadde kommet noe sent til stillingen kvelden i forveien. Jeg sa , som for såvidt var sant, at vi ikke hadde sett noe til dem da vi kom og at vi hadde slått leir for natta. SS-11 stillingen passet godt på den haugen som lå mellom oss. Teltet vi hadde satt opp kvelden i forveien, lå akkurat på rett sted. Var det noen som sa at tjenesten ved Brig N ikke er godt koordinert ?

Så til slutt et minne fra da vi enda hadde oppstilling på lørdag kl 1200 for å sjekke permanttrekk og deretter levere ut permsedler. Eventuelt holde igjen permen til antrekket var ordnet. Hadde på slutten av lørdagen fått et pålegg om å avgi 8 soldater til et eller annet lurt arbeide, oppfunnet av "fossilene på Tåkeheimen" (sjargong for Brigko). Spekulerte litt på hvordan jeg skulle plukke ut noen til dette og bestemte meg så for å ta det på flg måte:

På oppstillingen ga jeg ordren om å ta tak i bukseleggen og dra opp så strømpene ble synlige. Akkurat 8 uheldige soldater hadde sivile strømper. Dermed var den saken løst. Det hører med til historien at det var et par tre av soldatene som skulle reise med buss eller andre ruter som skiftet til militære strømper, stilte med stedfortreder og således kom seg på perm allikevel. Da dette hadde ordnet seg var klokken blitt 1230 på lørdag og først var på den tid var uken slutt, med unntak for de som skulle på ekstraoppdrag da. Men det var den gang det og itte nå.

Velferd-prest-idrett-voksenopplæring

Velferdstjenesten

I dag er velferdstjenesten godt utbygd. Soldatene har i og for seg en lang arbeidsdag, fra de blir vekket kl 0600 til dagen er ferdig kl 1600. Videre har mange av avdelingene i Brigaden øvelser og annen aktivitet som gjør at behovet for velferd for mannskapene er stor. I starten var det et magert tilbud. Høytaleranlegg o l fantes ikke, slik at det stort sett var de som satt nærmest den provisoriske scenen som var i stand til å høre og se noe. Etter hvert ble det bygget moderne velferdsbygg som inneholdt kantine, kino, bibliotek osv. I sin tid var det også garnisonsvise musikkkorps som dannet Brigademusikken, men av økonomiske grunner ble den nedlagt.

Brigadens garnisoner er omgitt av en fin natur, slik at de som ønsker å bevege seg i skog og mark, har gode muligheter til det. Forsvaret har bygd en del hytter på forskjellige steder, blant annet på Senja, hvor det er muligheter for helgeturer og fiske. Velferdskontoret er også behjelpelig med utlån av idretts- og fiskeutstyr.

Det arrangeres turer rundt om i distriktet. Der har særlig turene til Finnmark og Finland vært svært populære. Gode velferdstilbud finnes også i nærliggende byer som Tromsø og Narvik, hvor det er opprettet permsentre. Brigaden har forestått driften av de lokale kulturbygg med offentlige kinoer, så der har vertskommunene Bardu og Målselv høstet fordeler. I tillegg har velferdsbyggene på Skjold, Heggelia og Setermoen vært de eneste godkjente scener for større kulturarrangementer, så som riksteater, show, konserter etc. Slike arrangement er åpne for sivile og ofte i samarbeid med kommunen.

Brigadens velferdstjeneste fungerer også som et sosialkontor og bistår soldatene i økonomiske saker. Velferdstjenesten har vært pådriver ifm etablering av de sivil/militære barnehager.

Prestetjenesten

Brigadens oppsetning av geistlig personell har helt siden etableringen vært 1 brigadeprest og 3-4 bataljonsprester. Oppsetningen har vært i samsvar med KOP.

Brigadepresten og bataljonsprestene har kommandomessig vært underlagt henholdsvis brigadesjef og de respektive bataljonssjefer. Ved siden av de rent administrative og faglige oppgaver som tjenestegrensjef, har brigadepresten betjent de øvrige avdelinger, leilighetsvis assistert av bataljonsprestene.

Feltprestene holder gudstjenester regelmessig. Ved siden av har det vært drevet søndagsskole i en rekke år. Kristelige soldatlag finnes i de fleste garnisoner, og det arrangeres turer eller samlinger eksempelvis til Soltun i Bardu, hvor det finnes et eget soldathjem.

Prestenes hovedoppgave er å være med på å forvalte sakramentene (dåp og nattverd) gjennom gudstjenester i menighetene. De skal også være sjelesørger for Forsvarets ansatte, soldater og befal. Søke å hjelpe den enkelte person med å løse de problemer som måtte melde seg.

Idrettstjenesten

Dette er et meget viktig satsingsområde for å kunne ivareta personellens fysiske og mentale tilstand. Derfor er det satset mye på samarbeid med forskjellige idrettslag og foreninger. Idrettskontorene arrangerer en rekke turneringer, og sender mannskapene rundt til ulike idrettsarrangementer. Brigaden har, opp gjennom årene gjennomført mange idretts-

arrangement som f eks DK-Div mesterskap i forskjellige disipliner. Av større arrangement kan nevnes NM, VM og CISM mesterskap.

Ikke ulik de andre områder i starten, var utstyret mangelfult, idrettsplasser og haller for å kunne arrangere større stevner manglet helt. I de senere årene er det bygget gymnastikkhaller og idrettsplasser, moderne idrettshaller er tilgjengelig. Så i dag, selv om endel ting mangler, har man mye større muligheter enn før, for å kunne ivareta den fysiske fostringen.

Voksenopplæring

Voksenopplæringen kom med i 1953. Opprinnelig ble det i starten satset på brevkurs av forskjellige typer, og litt obligatoriske samfundsorientering. Alle som deltok i kurs måtte selv betale kr 1.- pr undervist time.

Opp gjennom årene har undervisningstjenesten blitt i stand til å tilby stadig flere kurs. Det er god tilgang på kvalifiserte lærerkrefter.

Brig N disponerer 18 millioner kroner til voksenopplæringsformål. Det satses mye på og få rustet opp klasserommene med tidsmessig utstyr, selv om kvaliteten fortsatt er svært varierende. Spesielt er klasseromssituasjonen ved Heggelia og Skjold noe anstrengt.

I dag er det meste av opplæringen kompetanssegivende. Hovedtyngden av tilbudene er kurs og bransjekurs, men det gjennomføres også en god del undervisning på høyskole- og universitetsnivå. Alle kurs er nå vanligvis gratis for alle soldater, med noen få unntak som f.eks førekort kl CEDE.

Alle garnisoner har i løpet av 90-årene fått rustet opp sine EDB-laboratorier til en bra standard. EDB kurs av alle typer er svært populære.

Jobbsøkerverkstedene er godt besøkt. Alle avdelinger har nå tatt i bruk dataprogrammene "SOFAKS" og "Veivalg", programmene informerer om ledige stillinger og om utdanningsveier og skoler.

Opplæring i egen regi har totalt vokst i løpet av de siste årene. Det er arrangeres fler og flere kurs, deltakerantallet har økt og det totale undervisningstimetall har gått opp.

BRIGADEN I NORD-NORGE

VED ET VEISKILLE

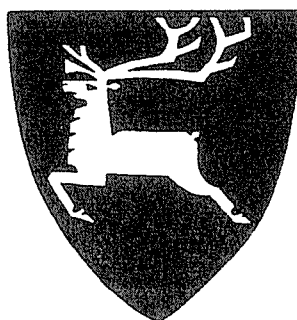
I sitt 40-ende år er Brig N mer vital enn noen gang. 1000 sivilt og militært ansatte, årlig utdanning av 5000 soldater og en relativ høy øvingsaktivitet vitner om dette. Imidlertid finnes det tegn i tiden som tyder på at Brig N som stående avdeling snart vil opphøre. Ny forsvarsstudie og forsvarskommisjon, sammen med reduserte økonomiske rammer, peker på behov for omstrukturering og effektivisering. For Hærens virksomhet i indre Troms innebærer dette etablering av en divisjon med divisjonstropper som operativ enhet. Et ledd i etableringen er å opprette rene utdanningsgarnisoner på Skjold, i Heggelia og på Setermoen. Ledelsen av utdanningsgarnisonene vil samtidig danne kadre til divisjonstroppene. Etter foreliggende planer vil infanteri og ingeniører utdannes på Skjold, artillerister, kavalerister og sanitetssoldater på Setermoen og luftvernartillerister, tren-, MP- og sambandssoldater i Heggelia. Går det som Generalinspektøren for Hæren vil, starter etableringen av utdanningsgarnisonene allerede sommeren 94. Det vil da bli etablert gjennomgående førstegangstjeneste for de fleste våpenslag i nevnte garnisoner. Konsekvensen av dette er at Brig N ikke vil være operativ i andre halvår 94, og i realiteten være nedlagt som stående avdeling.

I 1992 vedtok Stortinget å legge ned Infanteribataljon nr 3 i Åsegarden fra april 94. Allerede i inneværende år vil to gevær kompanier forsvinner. Militær aktivitet i Åsegarden vil imidlertid ikke opphøre. Det er besluttet å opprette en 6 mnds HV-utdannelse, og årlig vil det produseres 1200 - 14000 soldater til HV i garnisonen.

Grunnet mannskapsmangel og behov for å rasjonalisere vil også MFABn og Ingbn merke endringene tidlig. I hver avdeling forsvinner en underavdeling i juli måned dette år.

Framtidsutsiktene for Brigaden i Nord-Norge som stående avdeling er alt annet lyse. Trøsten får være at Brig N-navnet vil leve videre i moboppsetningene og at Indre Troms fortsatt vil være et kraftsentrum i Hæren. De fleste arbeidsplasser synes således sikre.

Det er også å håpe og tro at omstruktureringen er til det bedre, og at 6. divisjon vil føre videre og videreutvikle det unike miljøet Brig N har representert for å utdanne offiserer og soldater til mobiliseringshæren. Det er også Brig Ns tro at 6. divisjon i framtiden vil ha som sin rettesnor; vilje til seier.

Brigadesjefer 1953 - 1993

Oberst L C Rolstad
010653 - 140656

Oberst R R Eriksen
010856 - 010858

Oberst T Ilstad
010858 - 150860

Oberst A Heimsjø
160860 - 010862

Oberst R Kvaal
010962 - 150764

Oberst A Haugan
150764 - 310766

Oberst R Iversen
010866 - 010768

Oberst I Frøystad
010768 - 310770

Oberst E Østbye
010870 - 280772

Oberst L Lundesgaard
280772 - 040674

Oberst K Hope
240774 - 010876

Oberst G Helset
010876 - 310778

Oberst C B Gravdahl
010878 - 300680

Oberst O Siggerud
010780 - 150782

Oberst D Danielsen
160782 - 150684

Oberst A Pran
160684 - 270686

Oberst S Øverland
270686 - 010788

Oberst V Vang
010788 - 220690

Oberst N G Fosland
220690 - 250692

Oberst J Brun
250692 -

